

บทที่ ๓

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

หลักพุทธธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนหรือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ และสังคม เพราะพุทธธรรมนั้นจะทำให้สมาชิกในสังคมเป็นคนดีมีศีลธรรม ละเว้นกรรมชั่วประกอบกรรมดี ปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความเมตตารักใคร่เอ็นดูกันทำให้สังคมนั้น ๆ มีแต่ความสงบสุขและใช้ชีวิตร่วมกันราบรื่นจึงจะเรียกได้ว่าเป็นความปกติของมนุษย์โดยธรรมชาติ แต่ปัจจุบันกลับพบว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยสังเกตได้ในหัวข้อ ๒.๔ และหัวข้อ ๒.๖.๒ ว่าระหว่างผลทางสถิติกับผลจากการนำพระราชบัญญัติมาบังคับใช้โดยภาพรวมพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวช่วงแรกเริ่มบังคับใช้ยังไม่สำเร็จผลเท่าที่ควรแต่เมื่อพิจารณาในช่วงปีล่าสุดจากผลของการนำพระราชบัญญัติมาบังคับใช้ แสดงว่าพระราชบัญญัตินี้บับนี้ได้รับการยอมรับมากขึ้น อีกทั้งน่าจะมีหลักธรรมสอดแทรกอยู่เพราะ“หลักพุทธธรรมนั้นสามารถปรับเข้ากับหลักกฎหมายได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกฎหมายครอบครัว ด้วยเหตุที่หลักพุทธธรรมนั้นสอดคล้องและสัมพันธ์กับหลักกฎหมายครอบครัว”^๑ เช่น หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในปญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนหรือว่าอาจเป็นเพราะช่วงแรกของการนำพระราชบัญญัติมาใช้นั้นสมาชิกในสังคมยังไม่เข้าใจต่อสิทธิเสรีภาพของตนเองและครอบครัวตามกฎหมาย ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาอยู่ ๓ ประเด็นด้วยกัน คือ (๑) แนวคิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว (๒) พุทธธรรมที่ปรากฏในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว (๓) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงความเป็นเหตุเป็นผลหรือเป็นปัจจัยร่วมซึ่งกันและกันระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวโดยวางอยู่บนพื้นฐานกรอบของธรรมชาติ มนุษย์และสังคมที่ต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและมีปัจจัยร่วมกันภายใต้กฎของธรรมชาติ โดยรายละเอียดมีดังนี้

^๑ กรมอัยการ, **ธรรมและกฎหมาย**, หนังสือพิมพ์แจกในงานพระกฐินพระราชทานกรมอัยการ ณ วัดราชบูรณะ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๘, หน้า ๖๔-๖๕.

๓.๑ แนวคิดพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

เป็นที่น่าสังเกตว่าในการร่างพระราชบัญญัติขึ้นมาบังคับใช้ในแต่ละฉบับนี้พบว่า มาตรการแต่ละมาตรานั้นจะมีนัยบ่งบอกถึงปัญหาต่าง ๆ ของสังคมที่มีผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันทั้งทางด้านสุขภาพร่างกายจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งผลกระทบดังกล่าวก็จะสะท้อนให้เห็นถึงสังคมในปัจจุบันว่ามีความเห็นต่างในการใช้ชีวิตอยู่กันแบบตัวใครตัวมันและมีความเห็นแก่ตัวมีมากขึ้นอย่างไร เพราะมาตรการแต่ละมาตราเมื่อมองอีกมุมหนึ่งก็คือ กฎระเบียบของสังคมที่ได้มีการตกลงร่วมกันอย่างเป็นทางการเพราะการออกกฎแต่ละกฎนั้นก็เพื่อควบคุมปัญหาให้บานปลายหรือลุกลาม หรือไม่ก็เป็นการยับยั้งปัญหาที่จะบังเกิดขึ้นอันจะเป็นปัญหาสังคมในระยะยาว เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนี้หากไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเยียวยาอย่างจริงจัง อาจจะมีผลถึงความมั่นคงของมนุษย์ สังคมในอนาคตต่อไป โดยรายละเอียดในการวิเคราะห์ในแต่ละมาตรานั้นมีดังนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐” จะสังเกตได้ว่ามาตรานี้มีความหมายบ่งบอกไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นพระราชบัญญัติที่ใช้คุ้มครอง “ผู้ถูกระทำ” ด้วยความรุนแรงใน “ครอบครัว” เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เป็นมาตราที่ให้ความสำคัญกับปัญหาครอบครัวเพราะได้มีการตระหนักถึงปัญหาสังคมมากขึ้นนั่นเอง ดังได้ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพัฒนาการกฎหมายครอบครัวตั้งแต่ในอดีตเริ่มตั้งแต่กฎหมายตราสามดวง^๒ เป็นต้นมาพบว่า ฝ่ายนิติบัญญัติพยายามปรับปรุงแก้ไขเรื่อยมา จนกระทั่งปัจจุบันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มทวีขึ้นเรื่อย ๆ ถึงขั้นเรียกว่า “วิกฤติ”^๓ เลยทีเดียว เพราะความรุนแรงที่บังเกิดในครอบครัวนั้นได้ส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างอื่น ๆ ของสังคม ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาหลายประการด้วยกัน เช่น ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการเมือง เป็นต้น หรือสังเกตได้จากสื่อต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอข่าวเกี่ยวกับปัญหาประจำวันส่วนใหญ่ก็สืบเนื่องมาจากปัญหาภายในครอบครัวทั้งนั้นซึ่งสอดคล้องกันแนวคิดของท่านที่กล่าวไว้ว่า

^๒ มนตรี เงินสวัสดิ์, “แนวคิดในการลงโทษของกฎหมายตราสามดวง.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๕-๑๗, กฎหมายครอบครัว เปรียบเทียบกฎหมายมั่งรายศาสตร์ กับกฎหมายตราสามดวง, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, โครงการวิจัยเสริมหลักสูตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วนคดีที่ ๑/๒๕๒๗, เมษายน ๒๕๒๘, หน้า ๕-๖.

^๓ กุหลาบแก้ว ภูเฝ้าพันธุ์, “ผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๗.

ภาพปรากฏในสื่อต่าง ๆ ได้เสนอให้เห็นถึงวิธีการหลากหลายที่ผู้หญิงใช้ในการยุติปัญหาความรุนแรงจากสามี บางคนได้ตอบการถูกทำร้ายด้วยการใช้ความรุนแรงกับสามี ผู้เป็นต้นเหตุแห่งความรุนแรง บางคนใช้ความรุนแรงกับตนเองและลูก บางคนใช้กลไกทางกฎหมายเข้าจัดการด้วยการพึ่งพาเจ้าหน้าที่ตำรวจ บางคนใช้กลไกทางสังคมเข้าจัดการด้วยการขอความช่วยเหลือจากผู้ใกล้ชิดรวมไปถึงองค์กรต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หญิงที่ถูกทำร้าย ในขณะที่อีกหลายคนไม่ได้หยุดความรุนแรง แต่ใช้ความอดทนที่จะอยู่กับความรุนแรงนั้นต่อไป^๔

อีกทั้งตั้งข้อสังเกตได้จากสภาวะการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในหัวข้อที่ ๒.๔ และ “เหตุผลของการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว”^๕ ดังนั้นจึงทำให้เข้าใจได้ว่าสมาชิกภายในครอบครัวมีมารดา บิดา เป็นต้นในปัจจุบันไม่สามารถทำหน้าที่ของความเป็นพ่อแม่และลูกให้สมบูรณ์ได้เพราะการเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างของครอบครัวจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น หรือเป็นเพราะความเหินห่างจากการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้มีศีล ๕^๖ เป็นต้นด้วยมุ่งเน้นการแสวงหาทางด้านวัตถุเพื่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นก็คือ มาตรการยังเป็นมาตราแรกในบรรดา ๑๘ มาตรา แสดงให้เห็นว่าเป็นประเด็นปัญหาสำคัญมากที่สุดที่จะต้องให้ความคุ้มครองป้องกันบุคคลในครอบครัว เพราะอาจจะหมายถึงชะตากรรมของสังคมไทยในอนาคต ดังเช่นเดียวกันกับการบัญญัติพระวินัยของภิกษุซึ่งมีทั้งหมด ๒๒๗ สิกขาบทหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งเป็นภาษาที่เข้าใจกันทั่วไปว่า “ศีล

^๔ วิลาสินี พนานครทรัพย์, “ความรุนแรงต่อผู้หญิงในชีวิตคู่ : เสียงของผู้หญิง”, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร (สังคมวิทยา), (คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^๕ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ภาคผนวก หน้า ๑๒๑.

^๖ ศีล ๕ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เบญจศีล คู่กับเบญจธรรม เป็นธรรมเกื้อกูลการรักษเบญจศีล ได้แก่ (๑) เมตตากรุณา คือ ความรัก ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุข ความเจริญและความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ คู่กับศีลข้อที่ ๑ (๒) สัมมาอาชีวะ หมายถึง การแสวงหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต คู่กับศีลข้อที่ ๒ (๓) กามสังวร หมายถึง การสังวรในกาม ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงใหลในรูป เสียง กลิ่น รสและสัมผัส คู่กับข้อที่ ๓ (๔) สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ ความซื่อตรง คู่กับศีลข้อที่ ๔ (๕) สติสัมปชัญญะ หมายถึง ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยังคิด รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท คู่กับศีลข้อที่ ๕, ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพฯ : สือตะวัน, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖๕.

ของพระ” ซึ่งพระพุทธองค์ได้ทรงนำ “ปาราชิก ๔”^๗ มาเป็นบทบัญญัติแรกโดยมีบทลงโทษที่ร้ายแรงที่สุดถึงขั้นขาดจากความเป็นภิกษุทั้งที่ “ปัญหาภิกษุล่วงละเมิดบทบัญญัตินี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาภายหลัง”^๘ ทั้งนี้เพราะหากพระพุทธองค์ไม่ทรงบัญญัติวางไว้เป็นสิกขาบทแรกอาจจะหมายถึงชะตากรรมของพุทธศาสนาในอนาคตเช่นเดียวกันกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในสังคมไทยปัจจุบัน

มาตรา ๒ ข้อความว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” เป็นที่น่าสังเกตว่า คำว่า “ให้ใช้บังคับ” จัดเป็นลักษณะหนึ่งของข้อบังคับที่ใช้ได้ทั่วไปไม่ระบุเฉพาะเจาะจงว่าเพื่อประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือว่ากำหนดให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งต้องปฏิบัติตามเท่านั้น คนทั่ว ๆ ไปที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกฎหมายนี้จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเมื่อประกาศมีผลใช้บังคับแล้วใช้ได้ตลอดไปแก่บุคคลทั่วไปและทุกสถานที่โดยเสมอภาคทั่วกัน จนกว่าจะถูกเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกโดยกระบวนการที่ต้อง ซึ่งกฎหมายฉบับนี้จะเห็นได้ว่าประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ หากนับมาจนถึงปัจจุบัน ณ บัดนี้บังคับใช้มาแล้วประมาณ ๕ ปีเศษ ดังนั้น การที่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว “จะปฏิเสธว่าตนไม่รู้กฎหมายไม่ได้ เพราะความไม่รู้กฎหมายไม่เป็นข้อแก้ตัว”^๙ ทั้งนี้ “หากให้มีการยอมกล่าวอ้างได้ คนทั้งหลายก็จะไม่สนใจกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายก็เป็นอันไร้ประโยชน์ เพราะทุกคนต่างก็จะอ้างว่าตนไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นผิดเสมอ นอกจากนี้หากยอมให้อ้างว่าไม่รู้กฎหมายไม่ต้องรับผิดชอบก็เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้คนไม่ต้องรับรู้กฎหมาย

^๗ ปาราชิก เป็นชื่ออาบัติหนักที่ภิกษุต้องเข้าแล้วขาดจากความเป็นภิกษุ เป็นชื่อบุคคลที่พ่ายแพ้ คือต้องอาบัติปาราชิกที่ทำให้ขาดจากความเป็นภิกษุ เป็นชื่อสิกขาบทที่ปรับอาบัติหนักขึ้นขาดจากความเป็นภิกษุมิ ๔ อย่าง คือ เสพเมถุน ลักของเขา ฆ่ามนุษย์ ฆาตกรรมมนุษย์ที่ไม่มีในตน อ้างใน พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๖๕.

^๘ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **นิติศาสตร์แนวพุทธ**, (กรุงเทพฯ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๖๒-๖๕.

^๙ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๔ บัญญัติว่า “บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดชอบในทางอาญาไม่ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่า ตามสภาพและพฤติการณ์ผู้กระทำความผิดอาจจะไม่รู้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ศาลอาญาอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานต่อศาล และถ้าศาลเชื่อว่า ผู้กระทำความผิดไม่รู้ว่าการกระทำนั้นผิด ศาลอาจจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้.

เพราะหากรู้กฎหมายน้อยเพียงใดก็ย่อมรับผิดชอบน้อยเพียงนั้น”^{๑๑} ซึ่งเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่ามาตรานี้เป็นการบังคับใช้เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงสิทธิที่มีตามกฎหมายทั้งฝ่ายผู้กระทำที่จะต้องรับโทษและผู้ถูกกระทำที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ถึงแม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติใดบังคับว่าบุคคลทุกคนต้องรู้กฎหมายก็ตามทั้งนี้เพราะเป็นการร่างกฎหมายที่คำนึงถึงสิทธิของประชาชนทุกคน ซึ่งเป็น“หลักการไม่เลือกปฏิบัติ”^{๑๒} อันเป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน และที่สำคัญมากไปกว่านั้นก็คือการได้มองเห็นถึงความพยายามที่จะให้มีผลบังคับใช้อย่างทั่วถึงโดยบัญญัติไว้ให้เป็นมาตราหนึ่งในบรรดา ๑๘ มาตรา

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

“บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินกันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

“ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์” หมายความว่า ค่าทดแทนความเสียหายเบื้องต้นสำหรับเงินหรือทรัพย์สินใด ๆ ที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสูญเสียไป โดยผลของการ

^{๑๑}ตุลญา ไรจน์ทั้งคำ, สัมคมกับกฎหมาย, (กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๖๖.

^{๑๒}หลักการไม่เลือกปฏิบัตินี้เป็นหลักการพื้นฐานในกฎหมายสิทธิมนุษยชนหลักการนี้ได้ประกาศครั้งแรกในกฎบัตรสหประชาชาติ โดยกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยเหตุผลทางด้านเผ่าพันธุ์ เพศ ภาษาและศาสนา หลักการนี้ต่อมาได้บรรจุอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยได้เขียนให้ชัดเจนขึ้นว่า “ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน” ตราสารสิทธิมนุษยชนต่อมาเกือบทุกเรื่องได้บรรจุหลักไม่เลือกปฏิบัติไว้ในมาตราต้น ๆ ของอนุสัญญา เช่น กติการะหว่างประเทศว่าสิทธิมนุษยชนทั้งสองฉบับ อนุสัญญาจัดการเลือกปฏิบัติต่อเชื้อชาติ อนุสัญญาจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อสตรี อนุสัญญาลิณค้ำ เป็นต้น อ้างใน พระมหาสุทนต์ อากาโร (อบอูน). “พระพุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน : แนวคิดหลักการและวิธีการปฏิบัติ”. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๓.

กระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และให้หมายความถึงรายได้สูญเสียไป ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการหาที่อยู่ใหม่ และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็น

“นักจิตวิทยา” หมายความว่า นักจิตวิทยาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

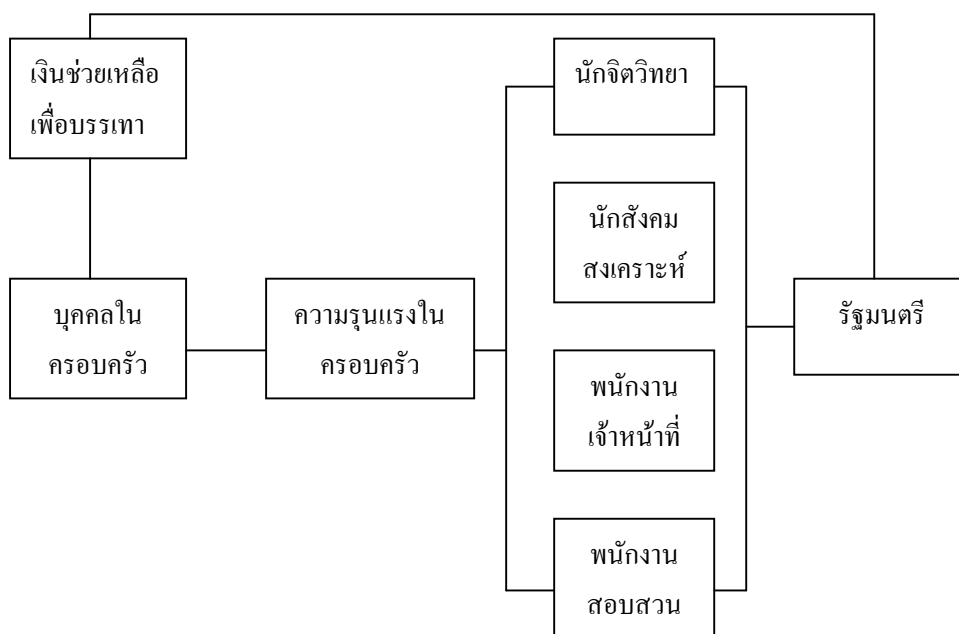
“นักสังคมสงเคราะห์” หมายความว่า นักสังคมสงเคราะห์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้และให้หมายความรวมถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในท้องที่ใดไม่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

สำหรับมาตรานี้ในที่จะอธิบายใช้ร่วมกับมาตราอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพประกอบการอธิบายได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๓.๑ แสดงแผนภาพเพื่อการวิเคราะห์กฎหมายมาตรา ๓ และมาตราอื่นที่เกี่ยวข้อง

จากแผนภาพข้างต้นนี้ จะเห็นถึงความพยายามของกฎหมายที่ต้องการให้หน่วยงานและองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาและร่วมกันรับผิดชอบสังคมซึ่งได้มีมาตราอื่นร่วมอยู่ด้วยในการแก้ปัญหา เช่น มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๔ ... และมาตรา ๑๘ โดยเฉพาะครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญและเก่าแก่ของสังคม ด้วยการบรรเทาเยียวยา ปกป้อง ค้ำครอง รักษา ต่อสมาชิกทุกคนในครอบครัวที่ได้รับผลจากการถูกระทำความรุนแรงทั้งต่อร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ จัดได้ว่าเป็นการมาตราหนึ่งที่ทุกคนหรือสังคมที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสนใจและร่วมรับผิดชอบ หากมองอีกมุมหนึ่งจะเห็นถึงนโยบายแห่งของรัฐเพื่อที่จะจัดระเบียบทางสังคมในรูปแบบ “องค์กรหรือระบบ (bureaucracy) ซึ่งเป็นลักษณะสังคมสมัยใหม่ที่สมาชิกสังคมจะเข้าร่วมอยู่ในองค์กรขนาดใหญ่ เพราะสมาชิกแต่ละคนจะถูกแบ่งออกตามหน้าที่เฉพาะด้าน และมีความสัมพันธ์กันตามระบบสายงาน”^{๑๒} เพราะปัญหาและสถิติความรุนแรงที่เกิดขึ้นและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังอธิบายไว้ในหัวข้อ ๒.๔ แสดงถึงความเหินห่างของสมาชิกในสังคมที่อยู่กันแบบตัวใครตัวมากยิ่งขึ้น ดังนั้น มาตรานี้จึงต้องกำหนดความหมายว่าความรุนแรงในครอบครัว บุคคลในครอบครัว ศาล เป็นต้นให้มีความชัดเจนว่า มีความหมายและต้องทำหน้าที่อย่างไรบ้าง จัดได้ว่าเป็นการจัดเกล้าสังคมโดยตรงเลยก็ว่าได้เพื่อให้บุคคลปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่สังคมกำหนด อีกทั้งมีการช่วยเหลือทางการเงินเพื่อบรรเทาปัญหาซับซ้อนภายในครอบครัวหากต้องบาดเจ็บด้วยการให้การเยียวยา รักษา หรือกรณีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอยู่ในฐานะที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูบุตรธิดาซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังศึกษาอยู่ หรือไม่มีที่พึ่งอาศัย เป็นต้น ซึ่ง “เป็นการจัดระเบียบทางสังคม” ให้ดีขึ้นเพื่อให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันเป็นสุขซึ่งสอดคล้องกันแนวคิดของนักวิชาทางกฎหมายที่กล่าวไว้ว่า

เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม จำเป็นต้องสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมให้เป็นไปในทำนองเดียวกันและรักษาไว้ซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม เพราะหากเมื่อใดก็ตามที่สังคมขาดความเป็นระเบียบ ความวุ่นวายและความเสียหายต่าง ๆ ก็จะบังเกิดขึ้นอันจะนำไปสู่ความพินาศ ความล่มสลายของสังคมในที่สุด^{๑๓}

มาตรา ๔ สำหรับกฎหมายมาตรานี้มีหากพินิจพิจารณาอย่างลึกซึ้งพบว่า เป็นมาตราที่มีความยืดหยุ่นพอสมควรโดยให้เป็นประเด็นปัญหาที่สามารถยอมความได้ถึงแม้ว่าความรุนแรงดังกล่าวเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา แต่ไม่ลบหลู่ความผิดตาม

^{๑๒} ตูลญา โรจน์ทั้งคำ, สังคมกับกฎหมาย, หน้า ๔๔.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งไม่สามารถยอมความได้แม้ว่าโจทก์ไม่เอาความแล้วก็ตาม ซึ่งสามารถตั้งข้อสังเกตได้หลายนัยด้วยกัน ดังข้อความที่ว่า “ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ให้ความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำความผิดวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕๕ ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้

ทั้งนี้เพราะปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนี้เป็นปัญหาที่มีความละเอียดอ่อนอีกทั้งมีความเกี่ยวเนื่องกับบุคคลในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์อันลึกซึ้ง และสมาชิกในครอบครัวต่างก็พึ่งพากันทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงเป็นมาตราหนึ่งที่มีความให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการร่างกฎหมายฉบับนี้ที่ว่า

เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อน เกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายมาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ด้วยเหตุนี้ กฎหมายมาตรานี้จึงร่างมาเพื่อต้องการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีให้กับสมาชิกทุกคนภายในครอบครัวจึงต้องให้มีการยอมความกันได้ทั้งที่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นนั้นมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕๕ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายมาตรา ๔ นี้เป็น “กฎหมายที่ได้เสนอทางเลือกให้กับผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว” ดังวรรคสองของมาตรานี้ที่ว่า ...แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น... โดย

ในที่นี้จะขออธิบายยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนเพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ๒ กรณี ดังนี้

กรณีที่ ๑ กรณีสามีภรรยากระทำความรุนแรงต่อกันไม่ถึงขั้นสาหัสตามกฎหมาย สำหรับประเด็นนี้กฎหมายมาตรานี้ให้ทางเลือกปฏิบัติโดยมองว่า หากผู้ถูกระทำไม่ประสงค์อยู่ร่วมกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวอีกต่อไป ผู้กระทำก็สามารถฟ้องร้องให้ดำเนินคดีอาญาจนถึงที่สุดได้ ขณะเดียวกันในระหว่างดำเนินการฟ้องร้องหรือระหว่างพิจารณาคดีของศาลก็ควรให้โอกาสผู้ถูกระทำสามารถร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวมิให้ผู้กระทำความรุนแรงเข้าใกล้ตน ห้ามมิให้เข้าไปอยู่ในที่พักอาศัยเดียวกันกับผู้กระทำ ห้ามข่มขู่และห้ามกระทำความรุนแรงซ้ำอีก แต่หากผู้ถูกระทำความรุนแรงยังต้องการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวเอาไว้ โดยไม่ต้องการให้มีการจับกุมหรือดำเนินคดี เพียงแต่ต้องการให้ผู้กระทำความรุนแรงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเท่านั้น ก็ไม่จำเป็นต้องฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงก็สามารถใช้ทางเลือกโดยร้องขอมาตรการคำสั่งคุ้มครองจากศาลเยาวชนและครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ นี้ได้โดยไม่ต้องมีคดีค้างอยู่ในศาลอาญาหรือแพ่งแต่อย่างใด^{๑๔} ซึ่งจัดเป็นกระบวนการหนึ่งที่กฎหมายต้องการเพื่อจะรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ประสงค์ที่ใช้ชีวิตร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง

^{๑๔} ภูหลวงแก้ว ภูเฝ้าพันธุ์, “ผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐”, หน้า ๑๓๒-๑๓๓.

กรณีที่ ๒ กรณีบิดามารดากระทำความรุนแรงต่อบุตรมีการทำร้ายร่างกายซึ่งมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕๕^{๑๕} มาตรา ๓๕๑^{๑๖} ๒๕๗^{๑๗} ๓๐๕^{๑๘} และข่มขืนกระทำชำเราบุตรซึ่งอยู่ในฐานะผู้สืบสันดาน จัดเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๖ มาตรา ๒๘๑ ประกอบมาตรา ๒๘๕ ซึ่งสามารถแยกพิจารณารายละเอียดได้ดังนี้

กรณีบิดาได้กระทำการข่มขืนบุตร หรือกรณีสามีข่มขืนภรรยา ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้เป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ และความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่สำหรับกรณีบิดามารดาข่มขืนหรือทำร้ายบุตรในลักษณะสาหัสหรือไม่สมควรแก่เหตุ ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาตามหลักประมวลกฎหมายอาญาแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๒ ว่า “ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญามีได้ แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขออัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้”

^{๑๕} มาตรา ๒๕๕ ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ, อ้างใน พิชัย นิลทองคำ, **ประมวลกฎหมายอาญา**, (กรุงเทพฯ : ATHATAYA MILLENNIUM Co., Ltd, มปป.), หน้า ๑๔๕.

^{๑๖} มาตรา ๓๕๑ ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ, อ้างใน พิชัย นิลทองคำ, **ประมวลกฎหมายอาญา**, หน้า ๑๘๕.

^{๑๗} มาตรา ๒๕๗ ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือน ถึง ๑๐ ปี, อ้างใน **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๑๔๕-๑๕๐.

^{๑๘} มาตรา ๓๐๕ ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการใด ไม่กระทำการใด หรือยอมต่อสิ่งใด โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจนั้นเอง หรือของผู้อื่น หรือโดยใช้กำลังประทุษร้ายจนผู้ถูกข่มขืนใจต้องกระทำการนั้น ไม่กระทำการนั้น หรือยอมต่อสิ่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ, อ้างใน **เรื่องเดียวกัน**, หน้า ๑๕๓-๑๕๔.

จะเห็นได้ว่า กฎหมายมาตรานี้มีหลักการห้ามมิให้ผู้สืบสันดานฟ้องบุพการี^{๑๙}ของตนทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา แต่ก็ไม่ใช่ว่าเป็นการห้ามอย่างเด็ดขาด เพราะกฎหมายยังเปิดโอกาสให้ผู้สืบสันดานหรือญาติสนิทของผู้สืบสันดานร้องขอให้อัยการยกคดีขึ้นแทนว่ากล่าวได้ หมายความว่า กฎหมายยังเปิดโอกาสให้บุตรฟ้องบุพการีของตนเองได้ แต่จะฟ้องตรง ๆ ไม่ได้ต้องร้องขอให้อัยการดำเนินการแทนได้ และการที่พนักงานอัยการฟ้องคดีเช่นนี้ เป็นการเข้าดำเนินคดีในฐานะเป็นโจทก์ไม่ใช่ฐานะทนายความจึงไม่มีการแต่งตั้งทนายความ^{๒๐}

แต่ถึงอย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตเพิ่มเติมอีกได้ว่า กฎหมายมาตรา ๔ ดังกล่าวนี้นอกจากเป็นการให้โอกาสต่อสมาชิกในครอบครัวได้มีทางเลือกปฏิบัติตามสมควรในฐานะมนุษย์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและต้องอาศัยอยู่รวมในชายคาเดียวกันได้มีโอกาสปรับปรุงตนเอง แต่หากการกระทำความรุนแรงในนั้นเกินสมควรแก่เหตุ เช่น ช่มชู้กระทำชำเราบุตรตนเองหรือทบตีภรรยาตนเองถึงแม้ว่าไม่ถึงกับเสียชีวิตแต่ก็มีสภาพสาหัส หรือใช้มีดพร้าฟันภรรยาเป็นต้น ด้วยอำนาจฤทธิ์สุรา ลักษณะดังกล่าวมานี้ถือได้ว่าเป็นการกระทำความอันเกินเลยสมควรกว่าเหตุและจัดได้ว่าเป็นความผิดอาญาโดยแท้จริง ดังนั้น หากผู้ถูกกระทำความรุนแรงไม่ประสงค์จะกลับไปใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันอีกก็สามารถฟ้องร้องต่อศาลได้ เพราะตามหลักปณินญาสากลสหประชาชาติว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีกำหนดให้สตรีควรได้รับความเท่าเทียมในการรับ

^{๑๙} บุพการี หมายถึง บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย และทวด ผู้สืบสันดาน คือ ลูก หลาน เหลน และเหลื้อ โดยเฉพาะผู้สืบสันดานนี้ให้ถือตามกฎหมาย ก็คือว่า หากเป็นบุตรก็ต้องเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ไม่รวมถึงบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแม้บิดาจะรับรอง สาเหตุเพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๖๒ นี้ เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิต้องตีความโดยเคร่งครัด ตัวอย่างเช่น จำเลยที่ ๑ กับมารดาโจทก์อยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยา ตั้งแต่ปี พ. ศ. ๒๕๔๐ โดยไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันจนมีบุตรด้วยกัน ๔ คน และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ จดทะเบียนรับโจทก์ทั้งสองเป็นบุตร หรือศาลพิพากษาว่า โจทก์ทั้งสองเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ ๑ โจทก์ทั้งสองจึงเป็นเพียงบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ ๑ บทบัญญัติของ ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๖๒ ที่ห้ามฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งและคดีอาญา เป็นบทกฎหมายที่จำกัดสิทธิต้องตีความโดยเคร่งครัดจึงต้องถือว่าข้อห้ามดังกล่าวเป็นการห้ามเฉพาะบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายฟ้องบุพการีของตนเท่านั้น ฉะนั้น โจทก์ทั้งสองซึ่งไม่ใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ ๑ จึงมีสิทธิฟ้องจำเลยที่ ๑ ได้ไม่เป็นการต้องห้าม ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๖๒/คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๔๗/๒๕๔๗, อ้างใน คลินิกทนายความ คดีอุทลุม, http://www.Fpmconsultant.Comhmtadvocate_dtl.phpid=409.mht, (๑๔ กันยายน ๒๕๕๕).

^{๒๐} คลินิกทนายความ คดีอุทลุม, http://www.Fpmconsultant.Comhmtadvocate_dtl.phpid=409.mht, (๑๔ กันยายน ๒๕๕๕), ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ ชาดิชยา อัครวิบูลย์ สมบูรณ์ ชัยเดชสุริยะ, **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว**, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จรัสสนิทวงศ์, (๒๕๒๕), หน้า ๓๗๗-๓๘๓.

ประโยชน์และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทุกด้านและเสรีภาพขั้นพื้นฐานด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พลเมือง และด้านอื่น ๆ สิทธิ ดังกล่าว ได้แก่ สิทธิในชีวิต สิทธิแห่งความเสมอภาค สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียม สิทธิที่จะเป็นอิสระจากการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ เป็นต้น^{๒๑} ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวมานี้เป็นความรับผิดชอบโดยตรงของประเทศสมาชิกสหประชาชาติ

ดังนั้น มาตรานี้สามารถพินิจพิจารณาได้ ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ (๑) หากการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเป็นการกระทำหรือเป็นเรื่องของการแสดงอำนาจของฝ่ายหนึ่งต่อฝ่ายที่อ่อนแอกว่า การให้คดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวมาอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวจึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมเพราะสามารถขอมความกันได้ ทั้งนี้เพราะ “การกระทำด้วยความรุนแรงระหว่างบุคคลในครอบครัวไม่ใช่อาชญากรรมอย่างแท้จริง”^{๒๒} อีกทั้งเมื่อคดีนี้ขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลจะมีกระบวนการโดยเฉพาะที่จะส่งตัวผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไปฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ รวมถึงการเข้าไปบำบัดปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยสหวิชาชีพหรือเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องครอบครัวเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานคุมความประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาหรือจิตแพทย์ ซึ่งจะมีผลทำให้ทั้งสองกลับไปใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุขอีกครั้ง ลักษณะดังกล่าวนี้ให้มีการขอมความได้ถึงแม้ว่าจะเป็นคดีอาญาก็ตาม^{๒๓} (๒) แต่หากการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาโดยตรงซึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่ได้เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว

^{๒๑} รื่องตำรวจโท วุฒิชัย เปียแดง, “บทบาทของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหามความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนนำร่องของกรุงเทพมหานคร ๔ ชุมชน”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

^{๒๒} สัมภาษณ์ศาสตราจารย์พิเศษวิชา มหาคุณ, อดีตประธานแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลฎีกา, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๑, อ้างใน กุหลาบแก้ว ภูเฝ้าพันธุ์. “ผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ. ศ. ๒๕๕๐”, หน้า ๑๓๕.

^{๒๓} คดีขอมความได้หรือเรียกอีกอย่างว่า คดีอาญาความผิดส่วนตัว เช่น ชักยอกทรัพย์ ข่มขืนหญิงอายุเกิน ๑๕ ปี คดีเหล่านี้จะเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนตัวอย่างคดีชักยอกทรัพย์ เจ้าของทรัพย์และผู้ชักยอกอาจจะตกลงกันได้ให้ผู้ชักยอกนำเอาทรัพย์ที่ชักยอกมาคืนและอาจจะเรียกค่าเสียหายจากการกระทำนั้น เมื่อตกลงกันได้ก็ไม่ต้องเกิดคดีอาญา และคดีอาญาที่ขอมความได้นั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจะดำเนินคดีได้ ต่อเมื่อเจ้าทุกข์หรือผู้เสียหายจะต้องแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือแจ้งเรื่องต่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้ช่วยดำเนินการแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ, อ้างใน การฟ้องศาลในคดีอาญา, <http://dnfe.5.nfe.go.th>, (๑๔ กันยายน ๒๕๕๕).

เช่น สามิเมาสุรากลับบ้าน เมื่อภริยาคำว่า ก็ใช้มีดพร้าฟันภริยา หรือข่มขืนบุตรของตนเอง เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ก็ให้ส่งคดีไปยังศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาเหมือนกรณีทั่วไป เพราะคดีดังกล่าวนี้เป็นคดีอาญาไม่สามารถยอมความได้^{๒๔} นั่นเอง

มาตรา ๕ ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้... สำหรับข้อความนี้หากมองอย่างผิวเผินก็จะสามารถทำให้เข้าใจได้ว่า คำว่า “ผู้พบเห็น” หมายถึง บุคคลอื่นที่มีชีวิตร่วมกันในครอบครัวเดียวกัน เช่น เพื่อนบ้าน ซึ่งหากพบเห็นแล้วได้ไปแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่อาจมองได้ว่า “เป็นการเข้าไปแทรกแซงปัญหาภายในของครอบครัวคนอื่น”^{๒๕} แต่หากหมายถึง สมาชิกภายในครอบครัวเดียวกัน ได้แก่ บิดา มารดา บุตร เช่นกรณีหากบิดามารดาทะเลาะกันอย่างรุนแรงและบ่อยครั้ง หากบุตรพบเห็นหรือทราบเรื่องบิดามารดาทะเลาะกันบ่อย ๆ อาจจะเป็นไปได้ว่า บุตรเข้าไปยุ่งเรื่องของบิดามารดา ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของบุตรที่จะต้องยุ่งเกี่ยวเมื่อบิดามารดาทะเลาะกัน หรือบิดามารดา ตบตีบุตรหรือทำโทษบุตรเกินกว่าเหตุ บุคคลภายนอกพบเห็นแล้วไปแจ้งความอาจมองว่า เป็นการเข้าไปรบกวนวุ่นวายเรื่องของพ่อแม่ลูกของคนอื่น ซึ่งแนวความคิดนี้หากมองย้อนในบริบทครอบครัวไทยในอดีตก็สามารถทำให้เข้าใจได้ ดังกล่าวมาข้างต้นนี้ เพราะ “ลักษณะครอบครัวไทยในอดีตแบบดั้งเดิมนั้นเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ญาติพี่น้องจะอยู่อาศัยอยู่บ้านเดียวกัน โดยญาติพี่น้องที่มีอาวุโสมีอำนาจเหนือสมาชิกทุกคนในครอบครัว เกือบทุกเรื่องเป็นอำนาจของญาติพี่น้องอาวุโสเป็นผู้ชี้ขาด”^{๒๖} ดังนั้น หากสมาชิกในครอบครัวมีปัญหาทะเลาะหรือก่อความรุนแรงขึ้นจึงเป็นบทบาทอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงของผู้อาวุโสในครอบครัวที่จะต้องเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยปัญหาเพื่อให้สมาชิกทุกคนใน

^{๒๔} คดียอมความไม่ได้ หรือเรียกอีกอย่างว่า คดีอาญาแผ่นดิน เช่น มีการฆ่ากันตาย มีการปล้นทรัพย์ เกิดขึ้นในท้องที่ใด หากมีผู้ไปแจ้งเจ้าหน้าที่ซึ่งอาจจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ทางผู้ใหญ่บ้าน กำนันก็จะรีบไปแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกทีหนึ่ง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายถ้าไม่สะดวกในการไปแจ้งความต่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรืออาจจะทำให้การดำเนินการจับกุมคนร้ายไม่ทันเหตุการณ์ จะต้องแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยตรงเป็นดีที่สุด การแจ้งความในคดีอาญาแผ่นดินกระทำได้หลายทาง คือ (๑) โทรศัพท (๒) แจ้งความด้วยตนเอง (๓) ข่าจากสื่อสารมวลชน ในคดีอาญาถือว่าเป็นการแจ้งความอย่างหนึ่ง , ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ การฟ้องศาลในคดีอาญา, <http://dnfe.5.nfe.go.th>, (๑๔ กันยายน ๒๕๕๕).

^{๒๕} ภูหลาบแก้ว ภูเผ่าพันธุ์, “ผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ. ศ. ๒๕๕๐”, หน้า ๑๓๒-๑๓๓.

^{๒๖} ธีรญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, สถาบันครอบครัวกับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม, (กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียว, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

ครอบครัวเกิดความรัก ความสามัคคี ประองดองเพื่อกองความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกทุกคนภายในครอบครัวให้ดีขึ้น

แต่หากมองถึงบริบทครอบครัวไทยปัจจุบันซึ่งเป็น ครอบครัวเดี่ยว หรือครอบครัวเล็ก เป็นครอบครัวแบบมีพ่อแม่ลูกเป็นส่วนใหญ่ จะไม่ค่อยมีญาติพี่น้องอยู่ด้วยและเป็นครอบครัวที่ถือว่า “ชายเป็นใหญ่กว่าหญิง หญิงที่สมรสต้องจดทะเบียนสมรสก็ต้องใช้นามสกุลสามี บุตรที่เกิดมาก็ต้องใช้นามสกุลบิดา สามีมีหน้าที่เลี้ยงดูภริยาและบุตร สามีมีอำนาจในการจัดการทรัพย์สินทุกอย่างในครอบครัว ภริยาแทบจะไม่มีอำนาจใด ๆ ในบ้านเลย”^{๒๗} ซึ่งจากบริบทดังกล่าวนี้ก็จะเห็นได้ว่า ครอบครัวไทยปัจจุบันนั้นไม่มีผู้อาวุโสที่จะช่วยเป็นหูเป็นตาสอดส่องดูแลหรือช่วยไกลเกลี่ย เมื่อสามีภรรยาและบุตรมีปัญหาสร้างความรุนแรงให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างน่าวิตก จนกระทั่งได้ส่งผลกระทบต่อ สังคมไทยในภาพรวม ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของเพื่อนบ้าน หรือชุมชน^{๒๘} เพื่อให้ชุมชนนั้น ๆ มีความเข้มแข็งโดยการที่ทุกคนที่ได้พบเห็นจะต้องช่วยกันสร้างจิตสำนึกทางสังคมให้เกิดขึ้น ด้วยการแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงครอบครัวที่เริ่มมีท่าทีว่าจะสร้างความรุนแรงให้เกิดขึ้น ดังที่พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ทรงมีพระดำรัสเปิดการประชุมโดยมีใจความว่า “ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีมาช้านาน และไม่ใช่ว่าเป็นเพียงเรื่องภายในบ้าน และความรุนแรงในครอบครัวเป็นประเด็นสาธารณะ ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว เราไม่เกี่ยวข้องต่อไป แม้

^{๒๗} สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๖๓. ในปัจจุบันภรรยาสามารถใช้นามสกุลเดิมของตนเองได้แล้วซึ่งได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติชื่อบุคคล (ฉบับที่ ๓ พ. ศ. ๒๕๔๘) มาตรา ๑๒ คู่สมรสมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามที่ตกลงกันหรือต่างฝ่ายต่างใช้ชื่อสกุลเดิมของตน วรรคสอง การตกลงกันตามวรรคหนึ่ง จะกระทำเมื่อมีการสมรสหรือในระหว่างการสมรสก็ได้ วรรคสาม ข้อตกลงตามวรรคหนึ่งคู่สมรสจะตกลงเปลี่ยนแปลงภายหลังก็ได้ , สำหรับประเด็นนี้โดยสภาพทั่วไปในสังคมไทยสังเกตพบว่า ภรรยาขังนิยมใช้นามสกุลของสามีอยู่- ผู้วิจัย.

^{๒๘} ชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลาย ๆ องค์กรที่ต่างก็มีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงาน และมีกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรเหล่านี้ได้เข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลายาวนานพอสมควร แม้อาจจะไม่ได้มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แต่ก็จะมีรากฐานเอาไว้เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือ หรือขอความร่วมมือจากกลุ่มต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่สามารถติดต่อประสานงานได้ อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน, กรุงเทพฯ : สภาคณาจารย์แห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘, หน้า ๒๕๓๘.

จะไม่เกี่ยวในทางส่วนตัว แต่จะมีผลกระทบต่อองค์สังคมโดยรวม”^{๒๕} ดังนั้นมาตรานี้จึงมีความสำคัญเพราะเป็นมาตราที่ต้องการให้ทุกคนได้ตระหนักและร่วมรับผิดชอบต่อชะตาของสังคมร่วมกัน เพราะปัญหานี้ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงได้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียว จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้พบเห็นซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนอื่นที่มีความใกล้ชิดกับครอบครัว ที่จะต้องเข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหาเพราะผู้พบเห็นหรือชุมชนนั้นถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเข้าไปช่วยเหลือเบื้องต้นอาจจะเป็นการแจ้งเหตุ หรือเข้าไปดำเนินการเบื้องต้นเพื่อระงับ ชั่วยัง ปัญหาไม่ให้เกิดลุกลาม รุนแรง อีกทั้งหลังจากเกิดเหตุเข้าไปสู่กระบวนการทางด้านการช่วยเหลือจากภาคส่วนต่าง ๆ แล้ว ชุมชนยังต้องมีบทบาทสำคัญในการเข้าไปสอดคล้องดูแล เผื่อระวัง ช่วยกันเยียวยา เพื่อไม่ให้เกิดเหตุซ้ำขึ้นอีก

มาตรา ๖ มาตรา ๘ โดยเฉพาะข้อความมาตรา ๖ ที่ว่าการแจ้งเหตุให้แจ้งเหตุได้ทั้งทางวาจา หนังสือ โทรศัพท์และทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือได้รับแจ้งตามมาตรา ๕ แล้ว ... มาตรา ๘ เมื่อได้รับการร้องทุกข์ให้รีบสอบสวนโดยเร็ว...จัดได้ว่าเป็นพระราชบัญญัติ ฯ ที่ได้ให้สิทธิทั้งผู้พบเห็นและให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ค่อนข้างมากในการเข้าไปช่วยเหลือและระงับเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างทันท่วงที สำหรับมาตราดังกล่าวมานี้เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ค่อนข้างเสี่ยงเป็นอย่างมากเช่นเดียวกัน ด้วยว่าบริบทปัญหาสังคมไทยปัจจุบันผู้วิจยมองว่า การให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาความรุนแรงในครอบครัวสำหรับบุคคลภายนอกนั้นยังน้อยไปจะสังเกตได้จาก สื่อโทรศัพท์ที่ได้นำเสนอเกี่ยวกับการแจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ๑๕๑ พบว่า กรณีที่แจ้งเหตุมานั้นส่วนใหญ่จะเป็นการก่อกวนการทำงานของเจ้าหน้าที่เพราะพบว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ไปยังที่เกิดเหตุก็ไม่พบเบาะแสหรือร่องรอยตามที่ได้รับแจ้งแต่ประการใดซึ่งแสดงให้เห็นถึง การขาดความรับผิดชอบของสมาชิกในสังคมต่อการนำเสนอปัญหาขอความช่วยเหลือ จึงอาจจะทำให้การเปิดพื้นที่ว่าด้วยเรื่องการแจ้งเหตุโดยวิธีหลากหลายของมาตราดังกล่าวจะมีปัญหามากภายหลังซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

กรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งเหตุซึ่งการแจ้งเหตุนั้นได้กำหนดว่า เหตุที่ได้รับข้อมูลมานั้นจะเป็นด้วยวิธีการใด ๆ ก็ได้ ก็ทำให้เกิดอำนาจเข้าไปดำเนินการได้ แต่ด้วยเทคโนโลยีปัจจุบันอาจจะมีกรรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีการต่าง ๆ ทางอิเล็กทรอนิกส์ อัน

^{๒๕} ร้อยตำรวจโท วุฒิชัย เปียแดง, “บทบาทของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนนำร่องของกรุงเทพมหานคร ๔ ชุมชน”, สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

จะระบุดัวผู้ที่แจ้งเหตุยาก อาจจะมีการกลั่นแกล้งกันได้ง่าย เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ทราบข้อเท็จจริงแล้วเข้าไปดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ก็อาจทำให้ง่ายต่อการละเมิดสิทธิในการอยู่อาศัยในครอบครัวอย่างปกติสุขได้^{๓๐}

ดังนั้น มาตรการทั้งสองดังกล่าวนี้ นอกจากสะท้อนมุมมองของปัญหาสังคมอย่างเด่นชัดแล้วยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการขาดความซื่อสัตย์หรือซื่อตรงต่อตนเองของสมาชิกในสังคม เพราะบางทีบุคคลที่เข้าไปแทรกแซงการทำงานของเจ้าหน้าที่อาจจะเป็นพลเมืองของสังคมเองด้วยเหตุนี้ มาตรการนี้อาจจะต้องกลับไปยกร่างทบทวนและพิจารณาใหม่โดยหาวิธีปรับให้มีความรัดกุมหรือปรับสำนวนให้ควบคุมถึงพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม แต่จะอย่างไรก็ตามมาตรการทั้งสองนี้นับได้ว่าเป็นมาตรการที่มีเจตนาหรือปรารถนาดีของผู้ร่างที่ต้องการให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมรับรู้ปัญหาและช่วยเหลือสังคมร่วมกัน

มาตรา ๗ ถ้ามิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕ หรือมิได้มีการร้องทุกข์ตามมาตรา ๖ ภายในสามเดือน....ให้ถือว่าคดีเป็นอันขาดอายุความ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว... สำหรับมาตรานี้ทำให้ผู้วิจัยมองว่า เป็นมาตราที่เข้าใจถึงบริบทของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในระดับหนึ่งทีเดียว เพราะปัญหาบางปัญหายภายในครอบครัวนั้นไม่สามารถแจ้งเหตุได้ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดซึ่งผู้ถูกระทำอาจจะต้องใช้ความคิดพิจารณาถึงผลได้ผลเสียหรือผลกระทบที่จะส่งผลต่อตนเอง บุตร และครอบครัว เป็นการให้โอกาสและเวลาในการตัดสินใจ โดยหากเมื่อคดีเป็นอันขาดอายุความแล้วก็สามารถที่จะร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวได้ในภายหลัง

มาตรา ๘ ข้อความที่ว่า... และเมื่อมีการแจ้งเหตุและร้องทุกข์แล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดลงพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใดๆ ซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใด ๆ ... สำหรับมาตรานี้ ถ้ามองในเรื่องสิทธิส่วนบุคคล จัดเป็นมาตราที่นอกจากจะคุ้มครองผู้ถูกระทำต่อชื่อเสียงแล้วยังเป็นการปกป้องสิทธิส่วนบุคคลที่ใครจะล่วงละเมิดมิได้ ดังนั้นจึงเป็นมาตรการหนึ่งทางสังคมที่สำคัญเพราะปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนทั้งนี้เพราะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความสัมพันธ์ส่วนตัวของสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน แต่หากมองในมุมกลับพบว่าเป็นมาตราซึ่งดูเหมือนกำลังปกป้องผู้กระทำความผิดซึ่งตามหลักกฎหมายแล้วผู้กระทำนอกจากควรได้รับโทษตามความหนักเบาแล้ว ยังจะต้องได้รับโทษทางสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลอื่นในสังคมรู้ว่า “ไม่สมควรนำมาเป็นแบบอย่าง” ดังเช่นเมื่อปี พ. ศ. ๒๕๔๕ กรณีปรากฏเป็นข่าว

^{๓๐} ภูหลวงแก้ว ภูเฟยพันธ์, “ผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ. ศ. ๒๕๕๐”, หน้า ๖๔.

หน้าหนังสือพิมพ์ “ฆ่าเมียพันลูก สั่งรอลงอาญา ชี ดร. พิพัฒน์ ทำเพราะโทสะ” และ “ดร. ฆ่าเมียให้รอลงอาญา ๓ ปี สอนเด็กอีก ๕๐ ชั่วโมง”^{๓๑} ได้สร้างความแปลกใจแก่ผู้อ่านและผู้ติดตามข่าวนี้มากเพราะศาลพิจารณาว่า กระทำความผิดเพราะอารมณ์โทสะที่เกิดขึ้นชั่วขณะทำร้ายภรรยาบาดเจ็บตามร่างกายหลายแห่งจนเสียชีวิต” แต่สามารถพ้นจากคุกได้เพราะพิจารณาว่าเป็นการกระทำไปเพราะบันดาลโทสะ และปัจจุบันนี้ พ.ศ. ๒๕๕๕ กรณีที่ตกเป็นข่าวหน้าหนังสือ “กรณีฆ่าภานา ชนะจิต”^{๓๒} ซึ่งประเด็นทั้ง ๒ ที่ยกตัวอย่างมานี้ควรที่จะนำเสนอทางสื่อต่าง ๆ เพราะเป็นบุคคลสำคัญของสังคมในฐานะเจ้าหลอมคนอีกทั้งเป็นที่เคารพต่อบรรดานิสิตนักศึกษา แต่ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ หรือภานา ชนะจิตซึ่งเป็นศิลปินในอดีตเคยมีชื่อเสียงนอกจากสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองแล้วยังสร้างชื่อเสียงให้กับสังคม และประเทศชาติด้วย ดังนั้น มาตรานี้ควรที่จะแยกประเด็นปัญหาความรุนแรงตามความหนักเบาว่า ความรุนแรงในลักษณะใดไม่ควรเผยแพร่ต่อสาธารณะ ความรุนแรงในลักษณะใดควรเปิดเผยให้สาธารณชนทราบอย่างชัดเจน และมีบทลงโทษตามสมควรแก่ความผิด เพราะ “ความรุนแรงในครอบครัวเป็นประเด็นสาธารณะ ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว เราไม่เกี่ยวอีกต่อไป แม้จะไม่เกี่ยวในทางส่วนตัว แต่จะมีผลกระทบต่อองค์สังคมโดยรวม”^{๓๓} อย่างเช่นที่พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาดำรงสดั้งได้อธิบายไว้แล้วตอนต้นนั่นเอง

๓.๒ วิเคราะห์พุทธธรรมที่ปรากฏในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

พระราชบัญญัติฉบับนี้ถึงแม้ว่าเป็นสิ่งที่สังคมกำหนดกฎขึ้นมาด้วยความตระหนักถึงปัญหาสังคมที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งได้มีผลกระทบต่อสังคมด้วยการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมโดยมีกำหนดบทลงโทษที่ไม่ต้องรอผลในชาติหน้า อีกทั้งคุ้มครอง ป้องกันผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง โดยมีทั้งมาตรการเยียวยา ปั่นฟูรักษา บำบัด หรือคุมความประพฤติเพื่อรักษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวให้ยั่งยืนมั่นคง ดังนั้น ในหัวข้อต่อไปที่จะอธิบายก็คือ พุทธธรรมที่ปรากฏในพระราชบัญญัตินี้ว่า หลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติฯ ได้มีมุมมองอย่างไรต่อปัจเจกบุคคลภายในครอบครัวและสังคมอย่างไรกันบ้าง ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๔ หลัก

^{๓๑} ฆ่าเมียพันลูก สั่งรอลงอาญา ชี ดร. พิพัฒน์ ทำเพราะโทสะ, (๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๕) คมชัดลึก. หน้า ๑, ดร. ฆ่าเมีย ให้รอลงอาญา ๓ ปี สอนเด็กอีก ๕๐ ชั่วโมง, (๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๕), ไทยรัฐ, หน้า ๑.

^{๓๒} อดีตนางเอกภานาดับปริศนา, เดลินิวส์, (๑๑ กันยายน ๒๕๕๕) : ๑, ๕.

^{๓๓} พระคำรัสของพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, อ้างใน รื่องคำราชโท วุฒิชัย เปี้ยแดง. “บทบาทของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนนำร่องของกรุงเทพมหานคร ๔ ชุมชน”, หน้า ๓.

คือ (๑) หลักฆราวาสธรรม ๔ (๒) ศีล ๕ (๓) สังคหัตถ์ ๔ และ (๔) พรหมวิหาร ๔ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๒.๑ ฆราวาสธรรม ๔

สัจจะ ความสัตย์ซื่อจริงใจต่อการกระทำทางกาย วาจา และจิตใจ ต่อบุคคลในครอบครัว ตามมาตรา ๓ ที่กำหนดไว้มีความหมายว่า “คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน” ซึ่งหมายถึง บุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองป้องกันจากกฎหมายฉบับนี้ตามความหมายของคำว่า “ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า

การกระทำใด ๆ โดยมีประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับใช้อำนาจครอบงำผิดครอบครัวให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

โดยมีนัยบ่งบอกให้บุคคลในครอบครัวตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งสมาชิกทุกคนในครอบครัวเดียวกันไม่สามารถล่วงละเมิดซึ่งกันและกันซึ่งเท่ากับว่าเป็นมาตราที่ช่วยป้องกันการละเมิดทางกายและวาจาของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ด้วยความสัตย์ซื่อจริงใจต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ซึ่งเป็นกฎหมายมาตราหนึ่งที่วางกรอบการบังคับใช้เพื่อให้บุคคลในครอบครัวยึดมั่นในความซื่อสัตย์จริงใจต่อกันด้วยการให้ทุกคนฝึกฝนตนเองโดยวางอยู่บนรากฐานของความมีเมตตาทั้ง ๓ คือ เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรมและเมตตาเมตตามโนกรรม เพราะหากสมาชิกภายในครอบครัวตั้งจิตไว้บนฐานดังกล่าวมานี้ ก็จะไม่ก่อให้เกิดโทษต่อตนเองและผู้อื่น อันนำมาซึ่งความเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงซึ่งกันและกันเกิดขึ้นระหว่างสามีภรรยา เจ้านายคนรับใช้ บิดามารดากับบุตร เป็นต้น โดยเฉพาะหลักเมตตามโนกรรมคือการตั้งจิตของตนไว้ชอบเสมอว่าจะไม่คิดเบียดเบียนหรือประทุษร้ายผู้อื่นให้เดือดร้อนด้วยกายและวาจาของตนเอง ดังกล่าวมานี้ถือได้ว่าเป็นการแสดงถึงความจริงใจและสัตย์ซื่อต่อกันซึ่งจะก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันเกิดขึ้นตามหลักฆราวาสธรรมข้อที่ ๑ (สัจจะ) ซึ่งเป็นลักษณะกฎหมายที่บังคับให้ต้องระวังสำรวมกายและวาจาให้มาก ๆ

ทมะ คือ ความอดกลั้นต่ออารมณ์ที่มากระทบทางทวารทั้ง ๖^{๓๔} จัดเป็นหลักธรรมหนึ่งที่มีความหมายถึง การฝึกฝนพัฒนาตนเองจากปุถุชนไปสู่ความเป็นอริยชน ดังพุทธคำรัสที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่ง”^{๓๕} ในที่นี้หมายถึง ความอดกลั้นต่ออารมณ์ที่ไม่น่าพึงพอใจมีอารมณ์เสียใจ โกรธ โมโห เป็นต้นหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “อนิราสารมณ” จัดเป็นอารมณ์ที่มีลักษณะค่อนข้างรุนแรงที่สามารถปะทุหรือประทุรภัยต่อบุคคลอื่นได้ โดยมีกฎหมายที่มีเจตนาควบคุมสมาชิกทุกคนในครอบครัวให้รู้จักควบคุมอารมณ์ ก็คือ มาตรา ๔ ว่า “ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” เป็นต้น ซึ่งเมื่อพินิจพิเคราะห์มาตราดังกล่าวนี้พบว่า เป็นมาตราที่ต้องการให้บุคคลในครอบครัวฝึกฝนตนเองด้วยความอดทนอดกลั้นไม่ให้ลุอำนาจแก่โทสะเพราะหากไม่ควบคุมอารมณ์ก็จะบังเกิดโทษแก่ตนเอง คือ การต้องโทษจำคุกหรือทั้งจำทั้งปรับ นับได้ว่าเป็น มาตราที่ช่วยเตือนสติให้ระมัดระวังรู้จักควบคุมอารมณ์ ยับยั้งชั่งใจ ซึ่งเป็นการควบคุมอารมณ์ภายในโดยอาศัยเงื่อนไขปัจจัยภายนอกด้วยการมีมาตรการลงโทษทางกฎหมาย ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับการลงโทษทางสังคม เช่นต้องอาบัติปาราชิก สังฆาทิเสส เป็นต้น ซึ่งการกำหนดบทลงโทษเช่นนี้ทำให้เห็นเป็นรูปธรรม ก็จะเป็นเหตุให้มนุษย์รู้จักการควบคุมอารมณ์มากขึ้นเพราะหากรู้ว่าโทษของการสร้างความรุนแรงกับภรรยาและบุตรจะได้รับผลอย่างไรก็จะทำให้เกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย อีกทั้งเป็นมาตราที่ช่วยในการฝึกสติให้รู้เท่าทันอารมณ์ และยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ให้สูงขึ้น

ขันติ หมายถึง ความอดทนทางกาย (กายกรรม) และวาจา (วจีกรรม) สำหรับความอดทนในลักษณะนี้มีผลเชื่อมโยงต่อเนื่องอันเกิดจากความอดกลั้น (ทมะ) ดังกล่าวข้างต้น เพราะเมื่อมีความอดกลั้นต่ออารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนาที่ผ่านเข้ามาทางอายตนะทั้ง ๖ ก็สามารถควบคุมกาย วาจา ไม่ให้ล่วงละเมิดศีล ๕ ได้ โดยกฎหมายฉบับนี้ได้วางบทลงโทษไว้เช่น “มาตรา ๔ ... ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ... มาตรา ๕ ...ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ... และ มาตรา ๑๑...” เพราะการวางบทลงโทษนี้ทำให้เข้าใจได้ว่า เป็นกฎหมายที่ควบคุมบังคับให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความเกรงกลัวต่อผลของการกระทำความรุนแรงที่จะบังเกิดขึ้นต่อตนเองเพราะ

^{๓๔} ทวาร ๖ หมายถึง จักขุทวาร (ทวารคือตา) โสตทวาร (ทวารคือหู) ฆานทวาร (ทวารคือจมูก) ชิวหาทวาร (ทวารคือลิ้น) กายทวาร (ทวารคือกาย) และมโนทวาร (ทวารคือใจ), ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ตี.ศพ. (ไทย) ๑๘/๓๔๒/๒๔๒.

^{๓๕} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ที.ปา (บาลี) ๑๐/๕๐/๔๓-๔๔, ที.ปา (ไทย) ๑๐/๕๐/๕๐.

การกระทำความรุนแรงในครอบครัวนั้นนอกจากอาศัยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ยังได้อาศัยประมวลกฎหมายอาญาร่วมด้วย ดังปรากฏในมาตรา ๔ ที่ว่า ... แต่ไม่ลบเลือนความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น... หรือมาตรา ๘ ... เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษสูงกว่าให้ดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น... โดยอนุโลม... ซึ่ง “บทลงโทษทางอาญาในกฎหมายไทยนั้นมีหลักกฎหมายบัญญัติไว้ในประมวลอาญามาตรา ๑๘ โดยได้กำหนดโทษผู้กระทำความผิดอาญาไว้ ๕ ลักษณะ คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับและริบทรัพย์สิน ส่วนจะลงโทษในอัตราใดต้องพิจารณาลักษณะการกระทำและความร้ายแรงของความผิดเป็นหลัก”^{๓๖} ดังนั้น จากลักษณะบทลงโทษทางอาญานี้เองจัดเป็นมาตรการหนึ่งเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวทำให้ไม่กล้ากระทำความผิดต่อผู้อื่น จึงก่อให้เกิดความอดทนทางกายและวาจาตามมา

จาคะ คือ การเสียสละไม่เอาเปรียบ การรู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกัน การแบ่งปันความสุขด้วยจิตสำนึกของความเป็นผู้รู้จักการให้ที่แท้จริง โดยเฉพาะการให้อภัยต่อการกระทำผิดพลาดต่อเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้น เช่น บางกรณีเป็นเรื่องที่ควรให้อภัยกันได้ก็ควรให้อภัย หรือบางกรณีไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้ด้วยตนเองก็สามารถหาภักตมิตรช่วยไกล่เกลี่ยให้ เช่นนี้เรียกได้ว่า เป็นการให้อภัยเพื่อให้โอกาสในการเริ่มต้นใช้ชีวิตร่วมกันต่อไป ทั้งนี้ต้องพิจารณาว่าเป็นกรณีที่สามารถยอมความกันได้หรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายมาตรา ๑๕ ดังข้อความว่า “ไม่ว่าการพิจารณาคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน” หรือมาตรา ๑๖ ดังข้อความว่า “เพื่อประโยชน์ในการยอมความให้คดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาล แล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลเห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกันได้” ซึ่งมาตราดังกล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า เป็นมาตราที่พยายามให้คู่กรณีได้ยอมความกันด้วยการปรับท่าทีเพื่อก่อให้เกิดการให้อภัยด้วยการไม่ถือโทษโกรธเคืองซึ่งเป็นการจาคะอย่างหนึ่งในแนวพุทธธรรม หรือที่เรียกว่า การจาคะอารมณ์เพื่อการฝึกฝนตนเองในการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นโดยการยกจิตใจเหนืออารมณ์ขุ่นข้องหมองใจที่มีต่อกัน ซึ่งผลของการจาคะนี้จะทำให้เกิดความเมตตา สงสาร ตามมา

^{๓๖} รายละเอียดการแก้ไขแต่ละครั้งใน รศ. ดร. ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง, พิมพ์ครั้งที่ ๑๘, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๙), หมายเหตุท้ายประมวล, หน้า ๖๑๔-๖๒๑.

๓.๒.๒ ศิล ๕

หลักศิล ๕ จัดเป็นศิลสากลหรือระดับพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนที่จะต้องประพฤติปฏิบัติเพราะเป็นสิ่งสำคัญมากต่อมนุษย์ทุกยุคทุกสมัยเริ่มตั้งแต่มนุษย์มีการสร้างสังคมขึ้นเป็นครอบครัว^{๓๓} เป็นชุมชน เป็นเมือง เนื่องจาก “ศิล ๕” นั้น เป็นหลักประพฤติปฏิบัติทางด้านจริยธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ครองเรือน^{๓๔} ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการเป็นมนุษย์ที่แท้จริงและสมบูรณ์แบบได้แก่ การรู้จักใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโดยปราศจากการเบียดเบียน และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เป็นระเบียบเรียบร้อย^{๓๕} อีกทั้งเป็นการคุ้มครองสิทธิผลประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น เช่น มาตรา ๕ ดังข้อความว่า “ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว...” สำหรับมาตรานี้จัดเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวซึ่งสามารถส่งเคราะห์เข้าได้กับศิลข้อที่ ๑ สมทานงควีนจากการเบียดเบียนสัตว์ที่มีลมปราณทุกชนิดซึ่งเป็นการควบคุมไม่ให้มีการล่วงละเมิดทางกายต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นมาตราที่แสดงให้เห็นถึง การให้ความปลอดภัยแก่สัตว์ทุกชนิดรวมทั้งมนุษย์ด้วยซึ่งเป็นสัตว์สังคมที่เรียกกันทั่วไปว่า “สัตว์ประเสริฐ”

ส่วนมาตรา ๕ คำว่า “ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้กระทำโดยสุจริต ...” และมาตรา ๖ คำว่า “การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕ อาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็น...” จะสังเกตได้ว่าทั้ง ๒ มาตรานี้เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า เป็นมาตราหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบสากล (ศิล ๕) คือ มิใช่แต่รับผิดชอบตนเองเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ยังหมายถึงการที่บุคคลได้พบเห็นบุคคลอื่นถูกระทำความรุนแรงแล้วไม่นิ่งดูเฉยแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมโดยถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงและโดยอ้อมที่จะต้องช่วยกันรับผิดชอบต่อสังคมด้วย กล่าวคือ เป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดีที่จะต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อพบเห็นบุคคลอื่นถูกระทำความรุนแรงซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “ขอบเขตของศิลข้อปาณาติบาตนี้ได้

^{๓๓} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๑๒๗/๕๓-๕๔, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๒๗/๗๖-๗๗.

^{๓๔} ศิล ๕ เป็นศิลขั้นพื้นฐานของการรักษาศิลที่สูงยิ่ง ๆ ขึ้นไปเพราะหากบุคคลไม่สามารถรักษาศิล ๕ ได้ ศิล ๘ กัณิ ศิล ๑๐ กัณิ หรือศิล ๒๒๗ กัณิก็ไม่สามารถรักษาได้เช่นเดียวกันเพราะฉะนั้น ศิล ๕ นั้นจึงเป็นศิลที่จำเป็นต่อชีวิตของมนุษย์ทุกคนที่จะต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป- ผู้วิจัย.

^{๓๕} ศิลปาโล (นามแฝงสุมาลี มหณรงค์ชัย), ศิลห้า ฉบับคู่มือรักษาสีล, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

ครอบคลุมมิติทั้ง ๔ คือ จิตใจที่ตระหนักรู้ถึงความทุกข์ของสัตว์ที่จะได้รับการถูกฆ่าหรือถูกเบียดเบียน การงดเว้นไม่เบียดเบียนสัตว์ การปกป้องสัตว์ไม่ให้เกิดการเบียดเบียน และการจัดวางมิให้ผู้อื่นฆ่าหรือเบียดเบียนสัตว์”^{๔๐} จัดได้ว่าเป็นการบ่มเพาะความกรุณา และเรียนรู้วิธีที่จะปกป้องชีวิตของผู้คน

สำหรับมาตรา ๕ คำว่า “เมื่อมีการแจ้งตามมาตรา ๕ หรือมีการร้องทุกข์ตามมาตรา ๖ แล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดลงพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใด ๆ ซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใด ๆ อันน่าจะก่อให้เกิดความเสียหาย...” ซึ่งมาตรานี้หากพินิจพิเคราะห์อย่างลึกซึ้งแล้วพบว่า เป็นการปกป้องสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว หากวิเคราะห์แนวการตีความศาลของนักคิดแนวใหม่ก็คือ “อหินนาทานในรูปของการล้วงข้อมูลลับของคนอื่น”^{๔๑} ซึ่งเป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลในสังคม ดังนั้นมาตรา ๕ นี้สามารถสังเคราะห์เข้าได้กับศีลข้อที่ ๒ อหินนาทาน เวรมณี.... ดังที่ วีระ สมบูรณ์ กล่าวว่า

ปัจจุบันรูปแบบของทรัพย์สินเปลี่ยนแปลงไป ทรัพย์สินไม่ใช่สิ่งที่สามารถจับต้องได้ทันที การขโมยทรัพย์สินก็เปลี่ยนแปลงไป ดังที่เรียกว่า ทรัพย์สินทางปัญญา เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ การนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาใส่ไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของเรา โดยที่เราไม่ได้รับอนุญาต ก็ถือว่าได้เราได้ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น หรือการขโมยข่าวสารข้อมูลของนักล้วงข้อมูลที่เรียกว่า “แฮกเกอร์” (Hacker) หรือการก้าวล้ำสิทธิส่วนบุคคล ก็เป็นการขโมยอีกชนิดหนึ่งในสังคมสมัยใหม่...^{๔๒}

^{๔๐} พระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร., “เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม”, (กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), (อัคราณา).

^{๔๑} พระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร, ดร. “เอกสารประกอบการเรียนวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม”.

^{๔๒} วีระ สมบูรณ์, บทสัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๓, อ้างใน พระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร, ดร. “เอกสารประกอบการเรียนวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม”.

๓.๒.๓ สังคหัตถ์ ๔

ทาน ก็คือ การให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ซึ่งมีความหมายถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงการให้ความรู้ ความเข้าใจ หรือการแนะนำสั่งสอนเพื่อให้เกิดปัญญาเป็นสัมมาทิฐิ^{๔๓} สัมมาสังกัปปะ^{๔๔} ดังนั้น การให้ที่เรียกว่า “ทาน” นี้เมื่อมองในเชิงปัจเจกและเชิงสังคมจะเห็นว่า “เป็นการให้เพื่อให้” ในที่นี้หมายถึง การให้ทานนั้นก็เพื่อการช่วยเหลืออนุเคราะห์ผู้อื่นเพื่อให้ช่วยตนเองได้ (เชิงปัจเจก) และไม่สร้างปัญหาความรุนแรงให้กับครอบครัวและสังคมอีก (เชิงสังคม) ดังเช่นมาตรา ๓ เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ หมายถึง ค่าทดแทนความเสียหายเบื้องต้นสำหรับเงินหรือทรัพย์สินใด ๆ ที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสูญเสียไป โดยผลของการกระทำ... ดังกล่าวนี้เรียกว่า “การให้อามิสทาน” ซึ่งเป็นตัวเงินอีกทั้งจัดเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่ได้มาซึ่งปัจจัย ๔ เพราะเป็นเครื่องอาศัยของชีวิตให้เป็นไปได้ตามอัธยาศัย ส่วนมาตรา ๑๖ ... อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา... หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน... ดังกล่าวนี้เรียกว่า “อภัยทาน” ก็คือ การให้ความไม่เวรภัยต่อกัน ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เป็นการยกโทษให้ไม่เอาโทษหรือถือโทษหาความกันอีก” ซึ่งภาษาธรรมจะเรียกว่า “การขอขมา”^{๔๕} ก็คือ ยอมอดโทษให้ไม่เอาความกันซึ่งจัดเป็นการให้อภัยกันนั่นเอง

ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดค้ำน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือ การกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี เพื่อให้เกิดความรักความมีไมตรีจิตรักใคร่ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้มีความนิยมยินดี โดยในวาทะนั้นจะต้องมี “สัจจะ” คือ คำพูดที่มีความบริสุทธิ์จริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลังซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ต้องเป็น

^{๔๓} สัมมาทิฐิ หมายถึง ปัญญาอันเห็นชอบ คือ เห็นอริยสัจ ๔ เป็นการเห็นชอบโดยทำนองครองธรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว มารดาบิดามี (คุณความดีควรแก่ฐานะหนึ่งซึ่งเรียกว่า มารดาบิดา) ฯลฯ เห็นถูกต้องตามความเป็นจริงว่า ชันธ ๕ ไม่เที่ยงเป็นดิน, อังใน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๓๐.

^{๔๔} สัมมาสังกัปปะ หมายถึง ความดำริ (คิด)ชอบ คือ ๑. เนกขัมมสังกัปปะ ดำริจะออกจากกาม หรือปลอดจากโลกะ ๒ อพยาบาทสังกัปปะ ดำริในอันไม่พยาบาท ๒. อวิหิงสาสังกัปปะ ดำริในอันเบียดเบียน, อังใน พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๓๐.

^{๔๕} พระอรรถกถาธิการ (ขวินทร์ สระคำ), **พจนานุกรมบาลี – ไทย ฉบับนักศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : ๒๕๓๐), หน้า ๓๓๐.

คำจริง เป็นคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน พุดแล้วก่อประโยชน์ พุดแล้วเกิดความสามานสามัคคี พุดด้วยจิตเมตตา และที่สำคัญพุดต้องถูกกาลเทศะและสถานที่ โดยมีลักษณะคล้ายตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “สัปปริสัทธิธรรม ๘”^{๔๖} ดังเช่น มาตรา ๑๕ ... ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ... ข้อความนี้ โดยเฉพาะคำว่า...มุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวเป็นสำคัญ... ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้อย่างเด่นชัดที่สุดก็คือ เป็นการพุดโดยได้วางจิตไว้บนฐานของความมีเมตตาเป็นที่ตั้งเพราะเป็นการมุ่งหรือก่อประโยชน์ให้กับผู้ที่เราต้องการช่วยเหลือ อีกทั้งการพุดนั้นเพื่อให้เกิดความสามานสามัคคี ดังข้อความ... เพื่อช่วยเหลือสามิภริยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร ดังกล่าวนี้อาจเห็นได้ว่า เป็นมาตราหนึ่งซึ่งไม่เพียงแต่เป็นปียวาจาเท่านั้น แต่ยังถูกต้องตามหลักสัปปริสัทธิธรรม ๘ ประการทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย โดยเฉพาะข้อ ๘ “บุคคลสัญญาตา” ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ก็คือ ทราบความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอรรถาสัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดีว่า ควรจะพุดอย่างไร แนะนำอย่างไร เพื่อให้เกิดความปรองดองเกิดขึ้น ดังเช่น มาตรา ๑๖ ...มอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือ... ซึ่งเป็นมาตราหนึ่งที่ตระหนักถึงการเลือกบุคคลที่เหมาะสมกับงานเพื่อให้การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพ เพราะนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยานอกจากจะศึกษาจบด้านนี้แต่บางท่านอาจมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาดังกล่าวยังอีกด้วย

อัตถจริยา จัดเป็นหลักการประพจน์ที่จำเป็นอย่างยิ่งของมนุษย์ทุกคนที่ถือกำเนิดมา เพราะมนุษย์นั้นต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมอย่างน้อย ๒ ลักษณะ คือ (๑) ลักษณะการรวมกันเป็นครอบครัวซึ่งเป็นกลุ่มสังคมที่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดหรือมีความผูกพันกันทางกฎหมาย เช่น บุตรบุญธรรม เป็นต้น (๒) ลักษณะการรวมกันหลาย ๆ ครอบครัวก็กลายเป็นชุมชน หมู่บ้าน เมือง ประเทศชาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันแบบหลวม ๆ ไม่แน่นแฟ้นเหมือนความสัมพันธ์ทางครอบครัว ดังนั้น เมื่อมีการรวมกันในลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นก็ต้องมีหลักในการประพจน์ปฏิบัติต่อกันเพื่อผูกมิตรไมตรีจิตให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาจิตของตนเอง สังคม และประเทศชาติ ด้วยเหตุนี้ “อัตถจริยาหรือพุทธจริยา

^{๔๖} สัปปริสัทธิธรรม ๘ ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ ธรรมของผู้ดีซึ่งมี ๘ อย่างคือ (๑) รัชมัญญูตา (๒) อัธยัญญูตา (๓) อัธยัญญูตา (๔) มัตตัญญูตา (๕) กาลัญญูตา (๖) ปริสัญญูตา (๗) บุคคลัญญูตา , ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๓๓๑/๒๒๒, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๑/๓๓๓.

๑”^{๔๗} จึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นหลักการประพจน์ที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเองและสังคมให้มีความรู้สึกที่ดีต่อกันอย่างแน่นแฟ้นถึงแม้ว่าไม่ใช่ญาติแต่ก็เหมือนญาติ โดยในที่นี้เราจะอาศัยต้นแบบจากพระพุทธเจ้าที่ทรงประพจน์ให้เห็นเป็นแบบอย่างที่พระองค์เคยทรงถือเป็นทิวณาคติตลอดมาเพื่อเทียบเคียงให้เห็นถึงการประพจน์ปฏิบัติระหว่างกันของคนในสังคมไทยปัจจุบันซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๓ อย่าง ดังนี้

(๑) โลกัตถจริยา แปลตามความหมายก็คือ การประพจน์ประโยชน์แก่โลกสำหรับในที่นี้ก็คือ ประพจน์ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ จัดเป็นหลักประพจน์เพื่ออนุเคราะห์ช่วยเหลือสังคมให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ดังเช่น มาตรา ๕ ...ผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อเจ้าหน้าที่... มาตรา ๖ ...เมื่อเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นหรือได้รับแจ้งตามมาตรา ๕ แล้ว... มีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อสอบถาม... เป็นต้น ดังกล่าวนี้นี้เรียกว่า ได้ประพจน์ประโยชน์ในลักษณะของการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม ประเทศชาติ

(๒) ญาตัตถจริยา ก็คือ การประพจน์ประโยชน์ในฐานะเป็นญาติ หมายความว่า ในฐานะเป็นญาติอาจจะเป็นบุตรหรือบุตรบุญธรรม พี่ ป้า น้า อา เป็นต้นดังกล่าวนี้นี้ถือเป็นหลักการประพจน์ที่จำเป็นที่ต้องปฏิบัติต่อกันเพื่อให้เกิดความรัก ความปรองดอง สามัคคีขึ้นภายในครอบครัว ดังเช่น มาตรา ๕ ... ผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว... คำว่า “ผู้พบเห็นหรือทราบ” ในที่นี้หมายถึง ญาติอาจจะเป็นบุตรเห็นบิดามารดา ทะเลาะกันบ่อย ๆ หรือถึงขั้นลงไม้ลงมือบ่อย ๆ หรือญาติพี่น้องอื่น ๆ เช่น พี่ ป้า น้า อา ให้มองปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องหาวิธีช่วยเหลือไกลเกลี่ยเพื่อไม่ให้เกิดเรื่องบานปลายหรือลุกลามมากยิ่งขึ้นจนยากที่จะแก้ไข เสียเวลา ดังเช่นกรณีที่ปรากฏเป็นข่าวหน้าหนังสือพิมพ์ “อดีตนางเอกภวานาฉบับปริศนาจมบ่อในบ้าน... นายอภิชาติ เหล่าแสงทอง บุตรบุญธรรมผู้ตายให้การว่า ... เมื่อช่วงเย็นโทรมาบอกว่าไม่รู้แม่หายไปไหน จึงแจ้งญาติให้มาช่วยกันหา...ขณะเดียวกันผู้ใกล้ชิดรายหนึ่ง ขอสงวนนาม ตั้งข้อสังเกตถึงความผิดปกติของเพื่อนชายผู้ตายว่า ปกติผู้ตายเป็นคนอารมณ์ร้อน ปากร้ายใจดี สมัยก่อนทะเลาะกันเพื่อนชาย (แฟน) กันประจำ...”^{๔๘} ดังกล่าวนี้นี้จะเห็นว่า เป็นประเด็นปัญหาบานปลายถึงที่สุดแล้ว ดังนั้น การได้พบเห็นหรือทราบเรื่องแล้วรีบแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องอาจจะเป็นญาติหรือเจ้าหน้าที่ จึงถือเป็นหน้าที่ของญาติพี่น้องที่จะต้องช่วยเหลือกันเพื่อ “ดับไฟคือปัญหาเสียแต่ต้นลม” ก่อนที่จะสายเกินกว่าจะแก้ไข เสียเวลา บำบัด รักษา เสีย

^{๔๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๑.

^{๔๘} อดีตตนางเอกภวานาฉบับปริศนา, เติลนิวส์, (๑๑ กันยายน ๒๕๕๕) : ๑, ๕.

แล้ว ถึงแม้ว่าปัญหานี้ได้ปิดคดีแล้วและผลสรุปออกมาว่า “ตายเองด้วยโรคหัวใจวาย” แต่ก็ยังเป็นประเด็นปัญหาที่ทำให้มองได้ว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่สำคัญเพราะนำมาซึ่งความคลงแคลงใจของญาติผู้ตายตลอดถึงเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด

(๓) พุทธัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ตามหน้าที่ของพระพุทธเจ้า ในที่นี้หมายถึง “บำเพ็ญประโยชน์ตามหน้าที่ของพลเมืองที่ดีที่มีต่อสังคมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในสังคม” สำหรับหน้าที่ของพลเมืองที่ดีนั้น นอกจากจะต้องปฏิบัติตามกฎศีลธรรมอันดีงามแล้วยังจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองอีกด้วย เพราะฉะนั้นในฐานะที่ตนเองเป็นพลเมืองคนหนึ่ง และเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในสังคมจึงต้องใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพราะหากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ครอบครัวใกล้ ๆ เราทะเลาะกันบ่อย ตบตีกันบ่อย ย่อมมีผลกระทบต่อตนเองไม่โดยตรงก็โดยอ้อมอย่างแน่นอน อย่างน้อยที่สุดก็คือบุตรหลานของเราซึ่งมีวุฒิภาวะไม่เพียงพอที่จะแยกแยะดีชั่วอาจจะต้องซึมซับคำดู คำด่าหยาบคาย นานวันก็จะกลายเป็นความเคียดชังถือนำมาปรับใช้กับบิดามารดาญาติพี่น้องในบ้านของตนเอง ดังนั้น จึงต้องเป็นหน้าที่ของทุกคนในฐานะเป็นพลเมืองของสังคมและประเทศชาติที่จะต้องเอาใจใส่ถือเสมือนเป็นปัญหาของตนเอง ดังเช่น มาตรา ๕ ... ผู้พบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรง... มีหน้าที่แจ้งต่อเจ้าหน้าที่... มาตรา ๖ ...เมื่อเจ้าได้พบเห็นหรือได้รับแจ้ง... มาตรา ๗ ... ถ้ามิได้มีการแจ้ง...มิได้มีการร้องทุกข์...แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกระทำ... มาตรา ๘ ... เมื่อมีการร้องทุกข์... ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยเร็ว... มาตรา ๑๐ ... ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกระทำ... มาตรา ๑๑ ในระหว่างสอบสวนหรือการพิจารณาคดีให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์... มาตรา ๑๒... ศาลมีอำนาจให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติ... มาตรา ๑๓... ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดให้มีระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและการบังคับ... มาตรา ๑๕ ... ไม่ว่าการพิจารณาดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความยอมความกัน... มาตรา ๑๖ .. เพื่อประโยชน์ในการยอมความ... อาจตั้งผู้ประนีประนอม... มาตรา ๑๗ ... ให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดทำรายงานประจำปีแสดงจำนวนคดี... มาตรา ๑๘ ... ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์...มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่... จะเห็นได้ว่ามาตราดังกล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นพลเมืองที่ดีที่มีต่อตนเองและสังคมในฐานะเป็นพลเมืองของสังคมและประเทศชาติที่จะต้องปฏิบัติต่อกันเพื่อสังคมของตนเองจะได้บังเกิดความสุข ปราศจากความรุนแรง ด้วยเหตุนี้ในฐานะพลเมืองที่ดีที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองอย่างเคร่งครัดและจะต้องติดตามผลอย่างต่อเนื่องว่า จำนวนสถิติเพิ่มขึ้นหรือลดลงซึ่ง

จำนวนสถิตินี้เองจัดเป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงว่า ปัญหาความรุนแรงเมื่อได้รับการบำบัด แก้ไขแล้วทำให้สภาพครอบครัวและสังคมดีขึ้นหรือไม่

สมานัตตตา ก็คือ ความเป็นผู้ประพฤติอยู่ในธรรมอย่างสม่ำเสมอทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติในฐานะที่จะต้องเกื้อกูลแก่โลกที่อาศัยอยู่ ในฐานะญาติพี่น้องซึ่งถือกำเนิดมา มีสายสัมพันธ์กันทางสายเลือดที่ดี หรือโดยการรับบุตรบุญธรรมที่ดี หรือในฐานะพลเมืองที่ดีของสังคมทั้งทางกาย คือ การให้ทาน และทางวาจา คือ การกล่าวปิยวาจา เพื่อให้ครอบครัว สังคม และโลก ดำรงอยู่ได้โดยบอบช้ำน้อยที่สุด เพราะหากสังคมบอบช้ำมากเท่าไรก็เท่ากับปัญหาครอบครัวมีมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น การจะประพฤติดนให้มีคุณสมบัติในธรรมที่ได้ประพฤติไปแล้วนั้นเพื่อให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นก็โดยการ “รู้จักการให้อภัย” หรือการ “ยอมอดโทษ” ให้เพื่อแก้ไขปรับปรุงตนเองใหม่ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร หาระงับด้วยการจองเวรไม่ ธรรมนี้เป็นธรรมเก่า ที่โบราณทั้งหลายประพฤติก็นิแล้ว”^{๔๕} ประพฤติปฏิบัติได้เพียงนี้ก็เท่ากับได้เอื้อเพื่อให้การทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะการประพฤติดุชธรรมนั้นก็เพื่อความเจริญในธรรม คือ ด้วยการ “ให้เพื่อให้” อย่างสม่ำเสมอ ทั้งฝ่ายของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงและฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือบรรเทาไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นการให้ทั้งโอกาสแก่ตนเองและสังคมไปด้วย เพื่อสร้างความปรองดองและความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับครอบครัวในแต่ละครอบครัวที่มีปัญหา ดังนั้น การประพฤติดุชธรรมข้อนี้ก็เพื่อเป็นการเสริมสร้างหลักธรรมข้ออื่น ๆ ให้เจริญขึ้นเพื่อครอบครัวและสังคมของตนเองนั่นเอง

๓.๒.๔ พรหมวิหาร ๔

สำหรับพรหมวิหารจัดเป็นหลักพุทธธรรมที่มีความสำคัญอย่างมากทีเดียวในบรรดากระบวนการแก้ปัญหาความรุนแรงทุกชนิด ดังนั้น การปลูกฝังให้สมาชิกในสังคมประพฤติดนอยู่ในธรรมข้อนี้จึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมให้ยิ่ง ๆ ขึ้น อีกทั้งหลักธรรมนี้ยังเกี่ยวข้องกับการแสดงถึงความรู้สึกต่อเพื่อนร่วมเกิดแก่เจ็บตายด้วยกันอย่างถูกต้องตรงตามสภาวะธรรม และไม่เพียงเท่านั้น ยังแสดงให้เห็นถึงความรู้อันถูกต้องของสังคมอีกด้วย เพราะสมาชิกทุกคนในสังคมนั้นจะมีสองด้านด้วยกันเสมอ คือ “(๑) ด้านที่เป็นชีวิตซึ่งเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ และ(๒) ด้านที่เป็นบุคคลซึ่งอยู่ในสังคม”^{๔๖} เดียวกัน โดยทั้งสองด้านนี้วางอยู่บนฐานของพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

^{๔๕} พุ.ธ.อ. (บาลี) ๑/๔๖, พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๖๕.

^{๔๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ความสุขของครอบครัวคือสันติสุขของสังคม, (กรุงเทพฯ : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๔๗), หน้า ๕.

(๑) ด้านที่เป็นชีวิตซึ่งเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ สำหรับความจริงด้านนี้ถือว่าเป็นด้านที่สำคัญที่สุดของสมาชิกในสังคมที่จะต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองให้ได้ซึ่งเป็นด้านที่จะต้องใช้ปัญญาของตนเองเป็นหลักในการคิดพิจารณาให้เห็นสภาวธรรมตามความเป็นจริงที่เกิดความรุนแรงขึ้นต่อตนเองนั้นด้วยหลักการและเหตุผล ด้วยหลักการคิดที่เรียกว่า ปฏิจจนูปปาต^{๕๑}หรือเรียกตามหลักการทั่วไปว่า “อิทัปปิจจยาตา” ดังคำที่ว่า “อิมสมิ สติ อิทํ โหติ เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี อิมสสุปปาตา อิทํ อุปปชชติ เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น อิมสมิ อสติ อิทํ โหติ เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ก็ไม่มี อิมสมิ นิโรธา อิทํ นิรุชฌติ เพราะสิ่งนี้ดับไป สิ่งนี้ก็ดับ (ด้วย)” ดังเช่น มาตรา ๑๕ ... การคุ้มครองสิทธิ... หากไม่อาจรรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ให้การหย่าเป็นไปด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ...หรือ... เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกันและปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร... จะเห็นชัดว่าข้อความดังกล่าวนี้นอกจากแสดงถึงความจริงตามกฎของธรรมชาติที่ไม่จริงยังยืนภายใต้กฎพระไตรลักษณ์ เพราะเมื่อสามีภริยาไม่อาจที่จะทนอยู่กับสภาพความรุนแรงต่อไปได้ถือการหย่าเป็นทางออกของปัญหาแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงความมีเมตตา กรุณา ของมาตราดังกล่าวอย่างชัดเจนเพราะเป็นการแสดงถึงความปรารถนาดีต่อบุคคลและต่อสมาชิกทุกคนในสังคมเมื่อต้องประสบปัญหา ส่วนความกรุณา ก็คือ ความมีจิตคิดสงสารด้วยการช่วยเหลือทุกวิถีทาง มีการคุ้มครองสิทธิให้ต่อผู้ถูกระทำ ความรุนแรง และยังช่วยเหลือเพื่อให้สามารถประคับประคองตนเองในขณะที่อยู่ในภาวะที่ต้องการความช่วยเหลืออยู่ ดังนั้น ด้านที่เป็นชีวิตซึ่งเป็นไปตามกฎของธรรมชาตินี้ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงความมีเมตตา กรุณา เท่านั้น แต่ยังหมายถึง หลักธรรมเรื่อง “อุเบกขา” อีกด้วย เพราะการช่วยเหลือนั้นหากเกินวิสัยที่จะช่วยได้แล้ว ก็ต้องถือการหย่าว่าเป็นทางออกของปัญหานั้นก็คือ “การปล่อยวาง วางเฉย” จัดได้ว่าเป็นการปล่อยวางโดยวางอยู่บนพื้นฐานของความคิดปัญญานี้ว่า ชีวิตทุกชีวิตนั้น “เป็นผู้มีกรรมเป็นของของตน เป็นผู้รับผลของกรรม เป็นผู้มีกรรมเป็นกำเนิด เป็นผู้มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ เป็นผู้มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย เราจะกระทำความอันใดไว้ดีหรือชั่ว เราจะต้องรับผลของกรรมนั้น”

(๒) ด้านที่เป็นบุคคลอยู่ในสังคม ซึ่งเป็นด้านที่คอยช่วยเหลือส่งเสริม “ด้วยความรู้สึกที่ดี ด้วยความสัมพันธ์ที่ดีงาม ให้ความอบอุ่น”^{๕๒}ปลอดภัย ดังจะเห็นได้ชัดเจนในมาตรา ๑๐ ... การออกคำสั่งห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ตัว

^{๕๑}ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพฯ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๗๕-๘๔.

^{๕๒}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ความสุขของครอบครัวคือสันติสุขของสังคม, หน้า ๕.

บุคคลในครอบครัว ตลอดจนการกำหนดวิธีการดูแลบุตร...ซึ่งเป็นมาตราที่แสดงถึงความห่วงใยต่อสวัสดิภาพของผู้ถูกระทำความรุนแรงที่อาจจะได้รับการกระทำซ้ำอีกด้วยหลักของเมตตา และกรุณา และมาตรา ๘ ...ในการสอบปากคำผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานสอบสวน ต้องจัดให้จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวร้องขอร่วมด้วยในขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา... ดังกล่าวนี้นี้แสดงให้เห็นถึงความห่วงใย ในขณะสอบปากคำด้วยการสังเกตอาการอยู่ใกล้ๆ หากเห็นว่าผู้ถูกระทำความรุนแรงก็จัดให้เพื่อให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นคุณลักษณะของหลักกรรมเรื่อง “อุเบกขา” คือ คอยดูอยู่ใกล้ ๆ เพื่อสังเกตอาการ และหากมีความจำเป็นก็จัดหาที่ปรึกษาให้หรือให้คำแนะนำ เพื่อให้ผู้ถูกระทำความรุนแรงสามารถช่วยตนเองและมีความเข้มแข็งทางด้านจิตใจพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาชีวิตต่อไป

๓.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐

ต่อไปนี้จะเป็นการอธิบายเพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์สอดคล้องหรือแตกต่างกันระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวว่า มีความสัมพันธ์สอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๓.๓.๑ ความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว

เมื่อกล่าวกันตามหลักการแล้วจะเห็นว่าพุทธธรรมมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับกฎหมายอยู่ไม่น้อยเพราะพุทธธรรมนั้นถูกค้นพบขึ้นเนื่องมาจากต้องการแก้ปัญหาชีวิตของมนุษย์และสังคม ดังนั้นจึงมีความเกี่ยวข้องกับความประพฤติหรือการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา และในขณะเดียวกันกฎหมายก็บัญญัติขึ้นโดยทางบ้านเมืองเพื่อควบคุมความประพฤติและกำหนดมาตรฐานความประพฤติที่สมาชิกของสังคมจะต้องปฏิบัติต่อกันเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยความสัมพันธ์ระหว่างพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติฯ มีรายละเอียดดังนี้

๓.๓.๑.๑ หลักการในการกำหนดโทษคล้ายกัน

หลักพุทธธรรมในที่นี้คือ สิล ๕ ซึ่งเป็นศีลเบื้องต้นของการอบรมทางจริยธรรมขั้นพื้นฐานให้กับมนุษย์ในสังคมได้กล่าวถึงผลที่เกิดจากการล่วงละเมิดศีลว่า มีโทษ ๕ ประการซึ่งโทษดังกล่าวนี้เป็นเหตุสร้างคามเดือดร้อนให้กับตนเองทั้งปัจจุบันชาตินี้คือ ทำให้ครอบครัวแตกร้าง ไม่สงบสุข และบั่นทอนความมั่นคงของครอบครัว ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

๑. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติในโลกนี้ย่อมถึงความเสื่อม โภคทรัพย์ใหญ่หลวงซึ่งมีประมาณ เป็นเหตุ ๒. กิตติศัพท์อันชั่วของบุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติย่อมกระหน่อนไป ๓. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติ จะเข้าไปยังบริษัทใด ๆ จะเป็นขัตติยบริษัทก็ตาม พราหมณบริษัทก็ตาม คหบดี บริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมไม่แก้อ้วลล่าเก้อเงินเข้าไป ๔. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติ ย่อมหลงลืมสติตาย ๕. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติ หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดใน อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก^{๕๓}

พุทธคำรัสตถ์กล่าวข้างต้นนี้สามารถวิเคราะห์โทษที่เกิดขึ้นได้ดังต่อไปนี้

๑) โทษที่เกิดต่อตนเองและครอบครัว โทษที่เกิดต่อตนเองนั้นเมื่อบุคคลล่วงละเมิดศีล (๑) ทำให้ตนเองต้องเสื่อม โภคทรัพย์เพราะการทำร้ายเบียดเบียนกันหรือฆ่ากันนั้น ทำให้ต้องสูญเสียเวลาทำมาหากิน สามิภรรยาเกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันในเรื่องของทรัพย์สินที่มีอยู่ หรือจะต้องสูญเสียโภคทรัพย์ที่จะต้องวังเดินสู่สุคติในกาล (๒) กิตติศัพท์อันชั่วของการล่วงละเมิด ศีลนั้น ทำให้สังคมมองตนเองและครอบครัวว่าเป็นครอบครัวที่ไม่ควรนำมาเป็นเยี่ยงอย่างให้กับ สังคมเพราะลักษณะครอบครัวดังกล่าวนี้เป็นครอบครัวที่สร้างปัญหากระทบกระเทือนให้กับ สถาบันอื่น ๆ ของสังคมอย่างยั่งยืน (๓) บุคคลที่ล่วงละเมิดจะไม่มีมุมมองอาจ และไม่มีใครไว้วางใจ เพราะการล่วงละเมิดศีลทางกาย และวาจา เมื่อประพฤติเป็นประจำจะบังเกิดความเคยชินซึ่งเมื่อมีโอกาสเข้าสู่ที่ประชุมชนทำให้เกิดความเกือเงินในการพูด การกล่าว หรือกระทำการนั้นทำให้ขาดความมั่นใจในตนเองเพราะตนเองย่อมทราบดีว่า พฤติกรรมเบื้องหลังของตนนั้นเป็นอย่างไร (๔) เวลาใกล้สิ้นอายุขัยทำให้ตนเองเป็นคนหลงลืมสติ ซึ่งอาจกล่าววาทะถึงต่อ ลูกหลานที่ช่วยกันดูแล สร้างความหนักใจ เดือดร้อนให้กับบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด ดังที่ได้วิเคราะห์มานี้ จะเห็นได้ว่า มีความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติคุ้มครองฉบับนี้มากทีเดียว โดยเฉพาะ “มาตรา ๔” เป็นต้น ซึ่งได้วางบทลงโทษต่อบุคคลผู้ล่วงละเมิดศีลไว้ว่า “จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” ซึ่งเป็นบทลงโทษที่สามารถมองเห็นได้ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและครอบครัว เพราะเมื่อต้องโทษคดีต้องสูญเสียทรัพย์สินในการวังเดินสู่สุคติ หรือหากต้องโทษจำคุกก็เป็นเหตุให้ได้ชื่อว่า “เป็นผู้ที่เคยต้องโทษคดีตามกฎหมายมาก่อน” ทำให้ไม่มีความมองอาจอีกทั้งเป็นเหตุให้ตนเองต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง

๒) โทษที่เกิดต่อสังคม ด้วยว่าสังคมใดหรือประเทศใดที่มีจำนวนสถิติความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ หรือมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอยู่เรื่อย ๆ โดยเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว จัดได้ว่าเป็นตัวชี้วัดถึงเสถียรภาพของสังคมนั้นว่าอยู่ในสภาพใด

^{๕๓}วิ. มหา. (บาลี) ๕/๒๘๕/๖๐-๖๒, วิ. มหา. (ไทย) ๕/๒๘๕/๔๘-๔๙.

เพราะโทษที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ ๔ ข้อต้นนั้นนอกจากเป็นการบ่งบอกถึงคุณภาพของประชาชนแล้ว แต่ยังเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพของสังคมอีกด้วย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับเหตุผลที่ได้บัญญัติกฎหมายฉบับนี้ที่ว่า

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวพันกับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามายังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่เหมาะสมเนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น การมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงมีความเหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบวิธีการ และขั้นตอนที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ข้อความดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่า สภาพความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และกฎหมายอาญาที่นำมาบังคับใช้ก่อนหน้านี้ยังไม่มีที่เหมาะสม จึงได้มีการร่างกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นเพื่อเป็นการให้โอกาสต่อสมาชิกทุกคนได้มีโอกาสฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ เพื่อกลับเข้าสู่ครอบครัวและสังคมได้อีก จัดได้ว่าเป็นความตระหนักของสังคมที่พยายามหาวิธีช่วยเหลือสังคม โดยเน้นให้ความสำคัญต่อสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของกฎหมายที่ว่า “ข้อบังคับนั้นถ้าฝ่าฝืนจะต้องได้รับผลร้ายหรือถูกลงโทษ”^{๕๔} จะเห็นได้ว่าหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัตินี้มีการกำหนดโทษคล้ายกันในส่วนที่จะต้องรับผลของกรรมในปัจจุบัน

๓.๓.๑.๒ หลักการในการฝึกฝนจริยธรรมคุณธรรมให้กับสังคมคล้ายกัน

หลัก “กฎหมายมีกฎข้อบังคับที่ดี ย่อมเป็นการส่งเสริมหลักพุทธธรรมไปด้วยในตัว และหากหลักพุทธธรรมที่ดีย่อมทำให้รัฐออกกฎหมายที่ดีได้ เนื่องจากพลเมืองที่นับถือศาสนาอย่างเคร่งครัดย่อมเป็นผู้ที่มีความประพฤติเรียบร้อยและยอมตนปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐโดยไม่คิดจะ

^{๕๔} ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑,

(กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, ๒๕๓๕), หน้า ๔๔.

หลักเลี้ยง”^{๕๕} ซึ่งเป็นการแสดงถึงหลักทั้งสองนี้ต่างก็มีอิทธิพลต่อกันและกันเพื่อที่จะได้ช่วยกันส่งเสริมจริยธรรมคุณธรรมให้กับมนุษย์เพื่อไม่ให้ล่วงละเมิดศีลธรรมและละเมิดกฎหมายที่จะมีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑) **หลักธรรมเรื่องศีล** ซึ่งจัดเป็นหลัก “จริยธรรมแบบศีล(Ehtics of Discipline)” หมายถึง จริยธรรมที่เน้นการวางระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อห้าม ข้อบังคับ หรือการงดเว้นจากความประพฤติชั่วทางกายและวาจา เช่น การงดเว้นการละเมิดศีล ๕ ของคฤหัสถ์”^{๕๖} โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลประพฤติอยู่ในกรอบของความเป็นปกติทางกายและวาจา ไม่ให้เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติฉบับนี้ในมาตรา ๓ ซึ่งได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า

ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

จะสังเกตได้ว่า มาตรานี้มีเจตนาที่จะควบคุมบุคคลในครอบครัวให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมเพื่อให้งดเว้นจากการประพฤติชั่วทางกายและวาจา ซึ่งมีผลเชื่อมโยงไปถึงผลกระทบทางด้านจิตใจของบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ครอบครัวเดียวกันเพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนหรือกระทบสะเทือนทั้งทางร่างกายและจิตใจอันเกิดจากการล่วงละเมิดศีลดังกล่าว ดังนั้นมาตรานี้หากบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวล่วงละเมิดศีลแล้วก็เท่ากับได้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายฉบับนี้อีกด้วย

๒) **หลักธรรมเรื่องพรหมวิหาร ๔** จัดเป็นหลัก “จริยธรรมแบบธรรม (Ethics of Virtue)” ซึ่งเป็นจริยธรรมที่เปลี่ยนจากการงดเว้นมาเป็นการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ”^{๕๗} โดยเป็นหลักธรรมที่เน้นการฝึกฝนพัฒนาจิตใจตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านคุณธรรมในฐานะที่บุคคลจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม เพราะเมื่อบุคคลรอบข้างประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวก็ไม่แน่ว่าจะมีจิตเมตตา สงสาร ที่จะช่วยบุคคลอื่นให้พ้นจากสภาวะแห่ง

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๖.

^{๕๖} พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร,ดร., “เอกสารประกอบการเรียนวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม”.

^{๕๗} พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร,ดร., “เอกสารประกอบการเรียนวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม”.

ความรุนแรงในนั้น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติฉบับนี้ในมาตรา ๕ ดังข้อความที่ว่า “ผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้” และมาตรา ๖ ดังข้อความที่ว่า

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือได้รับแจ้งตามมาตรา ๕ แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อสอบถามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานที่นั้นเกี่ยวกับการกระทำที่ได้รับแจ้ง

ทั้งสองมาตรานี้จัดได้ว่าเป็นมาตราที่เน้นให้บุคคลในสังคมมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคมโดยวางอยู่บนฐานของความมีเมตตา กรุณา เพราะสังคมส่วนใหญ่มองปัญหาความรุนแรงในครอบครัวว่า “เป็นเรื่องส่วนตัวและเป็นเรื่องปกปิดธรรมดา”^{๕๔} ของครอบครัว ดังนั้นมาตรานี้หากได้ประพฤติปฏิบัติตนนอกจากฝึกฝนตนเองให้มีความเมตตา กรุณาแล้วยังจัดเป็นบุคคลผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขององค์ทะไล ลามะที่ว่า

จิตใจที่หวังประโยชน์เพื่อผู้อื่น (altruistic mind) ซึ่งวางอยู่บนฐานของความรัก ความเมตตา กรุณา การให้อภัย และการอิงอาศัยของสิ่งทั้งหลาย เพราะทุก ๆ ชาติก็อิงอาศัยชาติอื่น แม้แต่ชาติที่มีข้อพิพาทกันก็ต้องร่วมมือในการใช้ทรัพยากรของโลก มนุษย์ทั้งหลายทั้งในชุมชนโลกและครอบครัว จำต้องสามัคคีกันและร่วมมือกันบนฐานของการเคารพซึ่งกันและกัน^{๕๕}

๓) **หลักธรรมเรื่องฆราวาสธรรม ๔** จัดเป็น “หลักจริยธรรมแบบทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น (Ethics of Altruism) ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นบุคคลอื่นเป็นสำคัญ การเจริญเมตตาหรือกรุณาภาวนาก็ไม่ได้มีเจตนาเพียงเพื่อจะพัฒนาความรู้สึกห่วงใยบุคคลอื่นเท่านั้น หากแต่เพื่อลงมือช่วยเหลือเขาจริง ๆ แต่ก็ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นในฐานะปัจเจกบุคคล ไม่ได้มุ่งไปที่สังคมในแง่ระบบหรือโครงสร้าง”^{๖๐} โดยเฉพาะหลักการเรื่องฆราวาสธรรม ๔ เป็นหลักธรรมสำหรับผู้อยู่ครองเรือนที่เน้นไปที่ปัจเจกบุคคลที่จะต้องประพฤติปฏิบัติต่อกันภายในครอบครัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติฉบับนี้ในมาตรา ๔ ดังข้อความที่ว่า “ให้ความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นความผิดอัน

^{๕๔} ภูหลวงแก้ว ภูเฝ้าพันธุ์. “ผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ. ศ. ๒๕๕๐”, หน้า ๖๒.

^{๕๕} The Dalai Lama, “Cultivating Altruism,” **Engaged Buddhist Reader**, ed. By Arnold Kotler (Berkeley: Parallax Press, 1996), p.3

^{๖๐} พระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร,ดร. “เอกสารประกอบการเรียนวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม”.

ยอมความได้ แต่ไม่ลบหลู่ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำ ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕๕ ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้” หรือมาตรา ๑๒ ดังข้อความที่ว่า

ในกรณีที่มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา ๔ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี จัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้น ก่อนการยอมความการถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องนั้น และกำหนดให้นำวิธีการ ตามวรรคหนึ่งเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจ รับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้ หากได้ปฏิบัติตาม บันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงให้มีการยอมความ การถอนคำ ร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดตามมาตรา ๔ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือศาลมีอำนาจยกคดีขึ้น ดำเนินการต่อไป

ข้อความดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า จัดเป็นมาตราหนึ่งที่เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของ สมาชิกภายในครอบครัว เพราะโดยปกติจิตใจของมนุษย์นั้นเมื่ออารมณ์เข้าสู่ภาวะปกติจะให้อภัย กันซึ่งจัดเป็นหลักธรรมหนึ่งในนราชาธรรมเรื่องจาละ โดยเฉพาะสามภรรยาซึ่งมีความผูกพัน ลึกซึ้งทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเมื่ออารมณ์โกรธคลายแล้วมักจะเกิดความรู้สึกถึงความผูกพัน ก่อนเก่า หรือหากทั้งคู่ต่างก็มีบุตรด้วยกัน ครั้นระลึกถึงบุตรจิตใจย่อมจะเกิดความอ่อนโยน ดังนั้น การถอนคำร้องทุกข์ หรือยอมความกันนั้น จัดได้ว่าเป็นวิธีการหนึ่งนอกจากหลักธรรมมี ความสัมพันธ์กับกฎหมายมากแล้ว ยังเป็นการเปิดพื้นที่ทางด้านจิตใจให้กับสมาชิกในครอบครัวได้ กลับเข้ามาใช้ชีวิตร่วมกันอีกเพื่อกลับตัวกลับใจตั้งต้นกันใหม่เป็นสามีที่ดี เป็นภรรยาที่ดีหรือเป็น มารดาบิดาที่ดีของบุตรธิดาต่อไป

๔) หลักธรรมเรื่องสังคหวัตถุ ๔ จัดเป็นหลัก “จริยธรรมเพื่อสังคม (Ethics of Engagement) หมายถึง จริยธรรมที่ไม่เพียงสักว่าทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น หากแต่เข้าไปมีส่วนร่วมกับการแก้ปัญหาสังคมในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง”^{๖๐} หรือแม้แต่ ปัญหาครอบครัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติฉบับนี้ในมาตรา ๖ ดังข้อความที่บัญญัติไว้ ว่า

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่...รวมทั้งให้มีอำนาจจัดให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงใน ครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ และขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์

^{๖๐} พระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร,ดร. “เอกสารประกอบการเรียนวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อ สังคม”.

นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ในกรณีที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ประสงค์จะดำเนินคดี ให้จัดให้ผู้นั้นร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้าผู้นั้นไม่อยู่ในวิสัยหรือมีโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเองให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ร้องทุกข์แทนได้

สำหรับมาตรานี้จัดเป็นมาตราหนึ่งที่ส่งเสริมจริยธรรมคุณธรรมให้กับสังคมโดยเฉพาะ หลักธรรมเรื่องอัตถจริยา คือ ประพฤติประโยชน์ต่อบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อการมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของการออกกฎหมายว่า “ข้อบังคับนั้นต้องกำหนด ความประพฤติของมนุษย์”^{๖๒} ด้วย

๓.๓.๒ ความแตกต่างระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

มีหลักความจริงอยู่ว่าในความเหมือนย่อมมีความต่างอยู่บ้างไม่มากก็น้อย หรือในความสัมพันธ์สอดคล้องก็ย่อมมีบางลักษณะที่ไม่เหมือนกัน อย่างเช่น ฟีน้องฝาแฝดเหมือนซึ่งเกิดจากไข่และสเปิร์มตัวเดียวกัน เมื่อมองอย่างผิวเผินเกือบจะหาความแปลกแตกต่างกันไม่ได้แต่เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนก็จะพบซึ่งความแตกต่างกัน หรือระหว่างจิตกับเจตสิกซึ่งต่างก็อาศัยซึ่งกันและกันเกิดพร้อมกันดับพร้อมกันมีที่เกิดแห่งเดียวกัน แต่ก็มี ความต่างที่สามารถแยกให้เห็นและพิจารณาได้ เช่นเดียวกันกับหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมายซึ่งในที่นี้เท่าที่สังเกตได้คือ พุทธธรรมเป็นสิ่งที่มียุ่ก่อนที่มนุษย์จะอุบัติขึ้นหรือก่อนที่พระพุทธองค์จะอุบัติขึ้นในโลก ในขณะที่เดียวกันกฎหมายก็ได้มีการกล่าวกันว่า “กฎหมายมีมาพร้อมกับสังคม” ซึ่งชี้ให้เห็นชัดเจนถึงความต่างที่ซ่อนเร้นอยู่ในความสอดคล้องกลมกลืนโดยพุทธธรรมและกฎหมายต่างก็ได้อิงอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้นในหัวข้อนี้จะทำการศึกษาถึงความแตกต่างของหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติดังกล่าวมาว่ามีความแตกต่างกันในประเด็นใด และอย่างไรบ้าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๓.๒.๑ สภาพบังคับแตกต่างกัน

สภาพบังคับหรือผลที่ได้เกิดต่อตนเองเมื่อละเมิดหลักพุทธธรรมหรือละเมิดพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ หลักพุทธธรรม เมื่อล่วงละเมิดโทษที่ได้รับนั้นมีสภาพบังคับอยู่ในตัวเองทั้งปัจจุบันชาตินี้และชาติหน้า ดังพุทธดำรัสที่ตรัสไว้ว่า “บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติ หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก”^{๖๓} หรือหากจะต้องรับผลของ

^{๖๒} ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, หน้า ๔๔.

^{๖๓} วิ. มหา. (บาลี) ๕/๒๘๕/๖๐-๖๒, วิ. มหา. (ไทย) ๕/๒๘๕/๔๘-๕๕.

กรรมในปัจจุบันก็ขึ้นอยู่กับอำนาจของวิบากกรรมด้วยความแรงหนักเบาของการกระทำที่จะส่งผลให้ต้องได้รับในปัจจุบันหรืออนาคตชาติ ส่วนพระราชบัญญัติฉบับนี้หากฝ่าฝืนมีสภาพบังคับอย่างจริงจังในปัจจุบันเท่านั้น ดังเช่น มาตรา ๔ ข้อความที่ว่า “ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” หรือมาตรา ๕ ข้อความที่ว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” มาตรา ๑๐ ข้อความที่ว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ดังกล่าวมานี้จะเห็นได้ชัดเจนว่า สภาพบังคับของการล่วงละเมิดพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติฉบับนี้แตกต่างกัน เพราะหลักพุทธธรรมนั้นสภาพบังคับอยู่ที่ชีวิตหลังความตายซึ่งไม่สามารถสัมผัสได้ และผลกรรมที่จะส่งผลให้มองเห็นได้ในปัจจุบันด้วยตัวของมันเองเท่านั้น อีกประการหนึ่งพุทธธรรมนั้นสภาพบังคับนั้นสามารถบังคับมิให้มนุษย์ทำชั่วได้รัดกุมกว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองฯ ที่ครอบคลุมได้ทั้งต่อหน้าและลับหลังและสามารถคุมได้ถึงจิตใจซึ่งเป็นสภาพบังคับที่บังเกิดขึ้นเองจากการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองนี้ เมื่อสมาชิกในครอบครัวทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวหากไม่ไปแจ้งความร้องทุกข์หรือศาลตัดสินว่าผิดจริงจะถือว่าผิด ถ้าศาลตัดสินว่าไม่ผิดทั้ง ๆ ที่บุคคลคนนั้นทำผิดจริงแต่หลักฐานของโจทก์ไม่เพียงพอก็ไม่สามารถเอาผิดได้^{๖๔} ดังกล่าวมานี้แสดงให้เห็นถึงสภาพบังคับนั้นแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

๓.๓.๒.๒ ข้อบังคับที่กำหนดความประพฤติ

หลักพุทธธรรมเกิดจากความรู้สึกสำนึกภายในของมนุษย์ซึ่งหากควบคุมจิตใจให้อยู่ในกรอบเป็นสัมมาปฏิบัติได้แล้วก็สามารถควบคุมการแสดงออกทางกาย วาจา ไม่ให้ล่วงละเมิดหรือเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นได้ โดยมีเหตุใกล้คือ ความละอายและความเกรงกลัวต่อบาป ไม่กล้าล่วงละเมิดศีลได้ เป็นต้น ซึ่งเป็นการควบคุมภายในเป็นจุดสำคัญ กรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นก็คือ ชายคนหนึ่งอาศัยอยู่ในบ้านใกล้ภูเขา และชายผู้นี้ก็ได้สมათานศีลจากภิกษุซึ่งจำพรรษา ... เมื่อออกไปทำนา ไถนาจนเหนื่อยแล้วก็ปล่อยโคไปกินหญ้า โคนินกินหญ้าไปเรื่อย ๆ ไกลออกไป ๆ จนมองไม่เห็นว่ายู่ตรงไหน... ชายผู้นั้นจึงเดินตามหาไปเรื่อย ๆ ไม่พบต้องขึ้นไปตามบนภูเขาที่มีทางกรุงรังเต็มไปด้วยใบไม้ใบหญ้ากิ่งไม้กิ่งโพ.. ทันใดนั้นได้มีพญานกเลื้อยตัวหนึ่งเลื้อยมารัดเพื่อจะกินเป็นอาหาร บังเอิญเขาได้พกมีดติดไปด้วยจะฟันงูให้ตายก็ได้แต่ไม่ยอมฟันเพราะว่าท่านกลัวศีลจะขาด...งูนั้นค่อย ๆ รัดร่างกายของเขาจนแน่นแต่เขาก็ยังคง

^{๖๔} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน สมเด็จพระญาณวโรดม, ศาสนาต่าง ๆ, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๔-๕.

รักษาศีลได้อย่างดีไม่คิดประทุษร้ายพญางู แม้จะสามารถฆ่างูได้ก็ไม่ยอมกระทำ ท่านคิดว่าถึงเรา จะตายเพราะงูกัดตาย แต่จะไม่รักษาชีวิตของตนด้วยการทำลายชีวิตงู ศีลของเราจะต้องบริสุทธิ์ เมื่อคิดได้อย่างนี้ท่านจึงโยนมีดทิ้งไป ด้วยอานุภาพแห่งศีลบริสุทธิ์ บันดาลให้ร่างกายของงูร้อนดัง ไฟ บังคับให้พญางูนั้นคลายตัวออกจากร่างกายของชวานาและเลื้อยเข้าไปในป่า... จะเห็นได้เป็น ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการควบคุมจิตใจไม่ให้ล่วงละเมิดออกมาทางกายจัดเป็นข้อบังคับที่เกิด จากความรู้สึกละอายอันเกิดจากความตั้งใจที่จะประพฤติปฏิบัติรักษาศีลด้วยความยึดมั่นแน่วแน่ ที่จะไม่ให้ล่วงออกมาทางกายได้ มีความอดทนอดกลั้นถึงแม้ว่าจะถูกรังแกจะไม่ยอมฆ่าชีวิตผู้อื่น เพื่อรักษาชีวิตของตนเองซึ่งเป็นข้อบังคับที่กำหนดความประพฤติที่เกิดจากแรงขับภายในที่มีความ มุ่งมั่นในการประพฤติธรรมรักษาศีล

แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นข้อบังคับที่มุ่งเน้นกำหนดความประพฤติภายนอกของ มนุษย์ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการกระทำที่กฎหมายห้ามไว้หรือการละเว้นการกระทำที่กฎหมาย กำหนดให้กระทำ ดังเช่น มาตรา ๔ ว่า “ผู้ใดกระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้น กระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว” ซึ่งเป็นการควบคุมพฤติกรรมภายนอกของ มนุษย์ไม่ให้ล่วงละเมิดกฎหมายฉบับนี้นั่นเอง จัดเป็นข้อบังคับที่มีผลบังคับเฉพาะกายกับวาจาที่ได้ ลงมือกระทำความรุนแรงไปแล้วเท่านั้น ถึงแม้ว่ามาตรา ๓ นี้ได้ระบุถึงสภาพจิตใจด้วยแต่โดย สภาวะจริง ๆ ยังไม่สามารถควบคุมได้อย่างจริงจัง อีกทั้งปัจจุบันไม่มีมาตราใดที่มีผลบังคับหรือระบุ จัดเจนว่า “หากมีจิตคิดร้ายเบียดเบียนผู้อื่นเพียงแต่คิดร้ายก็ผิดกฎหมายมาตรานี้ ๆ เป็นต้น” จะสังเกต ได้จาก “มาตรา ๓” พบว่า เป็นมาตราที่ให้คำจำกัดความ “ความรุนแรงในครอบครัว “ ที่มี ความหมายกว้างมากคลุมกาย วาจา ใจแต่เมื่อลงละเอียดของบทลงโทษทางกฎหมายกลับไม่มี บทลงโทษการคิดร้าย เบียดเบียน อาฆาตพยาบาทต่อบุคคลอื่น

๓.๓.๒.๓ เป้าหมายแตกต่างกัน

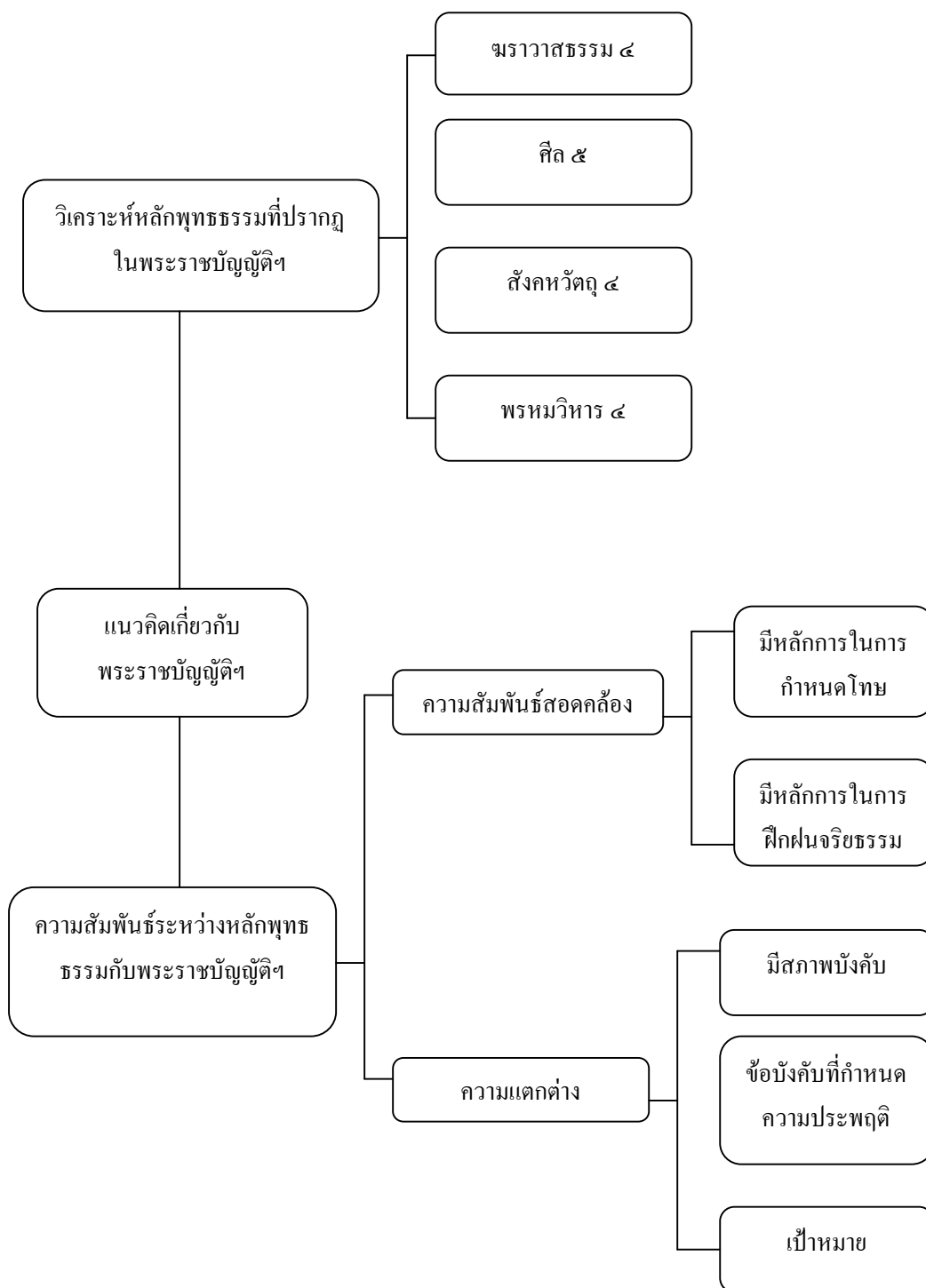
เป้าหมายของหลักพุทธธรรมเพื่อที่จะทำให้มนุษย์พร้อมบริบูรณ์ไปด้วยความดีทั้ง ร่างกายและจิตใจ ดังโอวาทปาติโมกข์ที่พระพุทธองค์^{๖๕}ตรัสไว้ว่า “ความอดทนคือความอดกลั้น เป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่า นิพพานเป็นบรมธรรม ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็น บรรพชิต ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย”

จัดเป็นเป้าหมายที่มุ่งประโยชน์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า และประโยชน์อย่างยิ่งคือ พระ นิพพาน แต่เป้าหมายของพระราชบัญญัติคุ้มครองนี้ คือ การมุ่งเพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบ

^{๖๕} ที.ปา (บาลี) ๑๐/๕๐/๔๓-๔๔, ที.ปา (ไทย) ๑๐/๕๐/๕๐.

เรียบร้อยของสังคม ซึ่งเป็นการจัดระเบียบทางสังคมในลักษณะเชิงโครงสร้างทางสังคมที่มีบทบาทบังคับให้ทุกคนปฏิบัติตาม ดังเช่น มาตรา ๔ ข้อความว่า “ให้ความผิดวรรคหนึ่ง เป็นความผิดอันยอมความได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำ ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕๕ ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้” มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๕ มาตรา ๖ มาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ ซึ่งเป็นมาตราที่มี “ลักษณะไม่ให้มีความแข็งแกร่งจนเกินไปเพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพสมกับเจตนารมณ์ในการยุติปัญหาความรุนแรงในครอบครัวพร้อมทั้งป้องกันและคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งยังได้มีกระบวนการเยียวยาแก้ไขฟื้นฟูตัวผู้กระทำผิด อันเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุของความผิด”^{๖๖} ซึ่งเป็นการมุ่งในการให้โอกาสต่อบุคคลผู้กระทำผิดกลับคืนเข้าสู่ครอบครัวและสังคมได้อีกซึ่งมีเป้าหมายในปัจจุบันคือการควบคุมสังคมให้อยู่ในภาวะปกติ โดยจากการอธิบายถึงการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ สามารถสรุปได้ดังการแสดงกรอบแผนภาพต่อไปนี้

^{๖๖} กุหลาบแก้ว ภูเฝ้าพันธุ์, “ผลกระทบจากการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงในครอบครัว : ศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐”, หน้า ๕๕-๖๐.

แผนภาพที่ ๓.๒ แผนภาพสรุปกรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

